

EESTI MAAÜLIKOOL
Majandus- ja sotsiaalinstituut

Paula Bogdanov

**KANEPI VALLA ETTEVÕTJATE HINNANGUD
ETTEVÕTLUSKESKKONNALE KOHALIKUS
OMAVALITSUSES JA OOTUSED SELLE EDENDAMISEL**

**ASSESSMENTS OF ENTREPRENEURS OF KANEPI
MUNICIPALITY FOR THE BUSINESS ENVIRONMENT IN
LOCAL GOVERNMENT AND EXPECTATIONS FOR
DEVELOPING IT**

Bakalaureusetöö
Maamajandusliku ettevõtluse ja finantsjuhtimise õppekava

Juhendaja: Anu-Ell Visberg, *MSc*

Tartu 2021

Eesti Maaülikool Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Bakalaureusetöö lühikokkuvõte	
Autor: Paula Bogdanov		Õppekava: Maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine	
Pealkiri: Kanepi valla ettevõtjate hinnangud ettevõtluskeskkonnale kohalikus omavalitsuses ja ootused selle edendamisel			
Lehekülgi: 50	Jooniseid: 14	Tabeleid: 1	Lisasid: 2
Osakond: Majandus- ja sotsiaalinstituut Uurimisvaldkond: Arenguökonomika S188 Juhendaja(d): Anu-Elis Visberg Kaitsmiskoht ja aasta: Tartu 2021			
<p>Ettevõtluse oluline roll majanduses seisneb kaupade ja teenuste pakkumises elanikkonnale, samuti töökohtade loomises, mis aitab kaasa majanduse arengule. Ettevõtluse edukaks toimimiseks peab ettevõtetel olema soodustavate teguritega ettevõtluskeskkond. Olenemata sellest, et kohalikel omavalitsustel pole seadusega sätestatud kohustusi ettevõtluse arendamisel, on ettevõtluse käekäik on tihti sõltuvuses ka kohaliku omavalitsuse tegevusest, mis võib ettevõtlust hoogustada või pidurdada.</p> <p>Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada Kanepi valla ettevõtjate hinnangud ettevõtluskeskkonnale kohalikus omavalitsuses ja ootused valla tegevusele ettevõtluskeskkonna edendamisel. Bakalaureusetöö empiiriline osa põhineb Kanepi valla ettevõtjatele saadetud autori koostatud veebiküsitlusel, milles koguti nii kvalitatiivseid kui ka kvantitatiivseid andmeid. Kanepi valla ettevõtjad pigem nõustuvad väitega, et Kanepi vallas on ettevõtlust soodustav keskkond, kuid Kanepi valla tegevusega ettevõtluskeskkonna arendamisel on täiesti rahul vaid 1 ettevõtja 94-st. Ettevõtjate arvates on Kanepi vallas kõige parem olukord piisava elektrivõimsusega, hariduse ja elektrisüsteemide hea seisukorraga. Ettevõtluse arengut pidurdavateks teguriteks on ettevõtjate arvates teede seisukord, halb mobiililevi sise- ja välisruumides ning kiire internetiühenduse puudumine. Ettevõtjate arvates takistavad Kanepi valla ettevõtluskeskkonna arengut kõige enam kvalifitseeritud tööjõu nappus, finantsvahendite puudus ja riigi maksupoliitika. Ettevõtjad hindasid kohaliku omavalitsuse koostööd ettevõtjatega keskmise hinnanguga 4,1. Ettevõtjatest 56,3% sai oma probleemile, millega nad pöördusid kohaliku omavalitsuse poole, lahenduse. Ettevõtjad soovivad ettevõtluskeskkonna parendamiseks tihedamat suhtlust kohaliku omavalitsusega, kiiremat infovahetust, valda tööle isikut, kes tegeleks ettevõtlussuuna koordineerimisega, infrastruktuuri korrastamist (eelkõige teedevõrgu ja kiire internetiühenduse), ettevõtjate tunnustamist kohaliku omavalitsuse poolt ning reklaami valla ettevõtjate toodetele ja pakutavatele teenustele.</p> <p>Käesoleval bakalaureusetööl on praktiline väärtus, kuna läbi viidud uuringu tulemused valla ettevõtjate hinnangutest ettevõtluskeskkonna olukorrale ning nende ootustest ettevõtluskeskkonna parendamiseks, edastatakse Kanepi vallavalitsusele.</p>			
Märksõnad: ettevõtlus, kohalik omavalitsus, ettevõtluskeskkond, ettevõtja			

Estonian University of Life Sciences Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Abstract of Bachelor's Thesis	
Author: Paula Bogdanov		Specialty: Rural Entrepreneurship and Financial Management	
Title: Assessments of entrepreneurs of Kanepi Municipality for the business environment in local government and expectations for developing it			
Pages: 50	Figures: 14	Tables: 1	Appendixes: 2
Department: Institute of Economics and Social Sciences Field of research: Economics of development S188 Supervisors: Anu-Ell Visberg Place and date: Tartu 2021			
<p>The importance of business in the local economy lies in providing goods and services to community, as well as creating jobs, which enhances economic development in the region. In order for businesses to function successfully, companies must have a favorable business environment. Despite the fact that local authorities do not have legal obligations to develop entrepreneurship, the course of entrepreneurship is often dependent on their activities, which can boost or slow down the entrepreneurship.</p> <p>The aim of this bachelor's thesis was to find out the assessments of the entrepreneurs of Kanepi municipality about the business environment in local government and the expectations about the municipality's activities in developing the business environment. The empirical part of the bachelor's thesis is based on an online survey, in which both qualitative and quantitative data were collected. The survey was prepared and carried out by the author among the entrepreneurs of Kanepi municipality, who rather agree with the statement that the environment is conducive to entrepreneurship in Kanepi municipality. However, only 1 out of 94 enterprises is completely satisfied with the activities of Kanepi municipality government in developing the business environment. Sufficient electricity capacity, good condition of electricity systems and education are in the best state in Kanepi municipality according to the entrepreneurs. The main factors affecting the development of business include the condition of roads, poor mobile distribution indoors and outdoors, and the lack of high-speed internet connection. The entrepreneurs view is that the development of the business environment in Kanepi municipality is most limited by the shortage of qualified labor, lack of financial resources and the state tax policy. The entrepreneurs rated the co-operation of local authorities with entrepreneurs with an average rating of 4.1. 56.3% of entrepreneurs found a solution to their problem, with which they turned to the local government. In order to improve the business environment, entrepreneurs request closer communication with local authorities, faster exchange of information, employment of a person responsible for coordinating business matters, making infrastructure arrangements (especially the road network and high-speed internet connection), local acknowledgement of entrepreneurs, and advertising the products and services of local entrepreneurs.</p> <p>This bachelor's thesis has practical value as the results of the survey on the assessments of rural municipality by entrepreneurs about the situation of the business environment and their expectations for the improvement of the business environment will be forwarded to the Kanepi rural municipality government.</p>			
Keywords: entrepreneurship, local government, business environment, entrepreneur			

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. ETTEVÕTLUS, ETTEVÕTLUSKESKKOND JA KOHALIK OMAVALITSUS NENDE KUJUNDAJANA	7
1.1. Ettevõtja ja ettevõtluse definitsioon ning roll majanduses	7
1.2. Ettevõtluskeskkond	9
1.3. Kohaliku omavalitsuse kohustused ja võimalused ettevõtluse arendamisel	11
2. KANEPI VALLA ETTEVÕTJATE KÜSITLUSE TULEMUSED	15
2.1. Andmed, metoodika	15
2.2. Kanepi valla üldandmed	16
2.3. Küsitluse tulemused ja arutelu	19
2.3.1. Vastanud ettevõtete taustainfo	19
2.3.2. Ettevõtjate hinnang ettevõtluskeskkonnale ja koostööle Kanepi vallas	22
2.3.3. Ettevõtjate ootused Kanepi valla tegevusele ettevõtluskeskkonna arendamisel	31
KOKKUVÕTE	36
KASUTATUD KIRJANDUS	39
LISAD	42
Lisa 1. Küsimustik	43
Lisa 2. Lihtlitsents	50

SISSEJUHATUS

Ettevõtlus on oluline majandusarengu mõjutaja ning ettevõtluse edukaks toimimiseks on vaja soodustavate teguritega ettevõtluskeskkonda.

Riigikontrolli aruandes *Kohalike omavalitsuste roll ettevõtluse arendamisel* on välja toodud, et riigi heaolu on sõltuvuses tema ettevõtete edukusest. Ettevõtete käekäik oleneb kõige muu kõrval sageli ka kohalikust omavalitsusest, kelle hoiakud ja tegevus võivad ettevõtlust hoogustada või pidurdada. Maapiirkondades on ettevõtlus üks võimalus ära hoida inimeste lahkumist piirkonnast. Otsesed alused, kuidas peaks omavalitsus toetama ettevõtluse arengut ei ole selgelt väljendatud, samuti ei motiveeri omavalitsuste rahastamine praegu omavalitsust ettevõtluse edendajana suuremat rolli võtma. Osa omavalitsusi soovib olla vaid ettevõtte teenindaja oma praeguste ülesannete raames, teised peavad vajalikuks mõelda ettevõtluskeskkonnale laiemalt ja proovivad omalt poolt teha kõik, et ettevõtlus kohalikus omavalitsuses tekiks ja areneks. (Kohalike omavalitsuste...2020:1)

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada Kanepi valla ettevõtjate hinnangud ettevõtluskeskkonnale kohalikus omavalitsuses ja ootused valla tegevusele ettevõtluskeskkonna edendamisel. Käesolev bakalaureusetöö uuring on läbi viidud seoses Kanepi valla huviga antud teema vastu.

Bakalaureusetöö eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised uurimisülesanded:

1. Anda ülevaade ettevõtluse ja ettevõtjate olemusest ning nende rollist majandusest
2. Teoreetilistele allikatele ja varasematele uuringutele tuginedes anda ülevaade kohaliku omavalitsuse ülesannetest ja võimalustest ettevõtluskeskkonna arendamisel
3. Selgitada ettevõtluskeskkonna hetkeolukord Kanepi vallas.
4. Analüüsida Kanepi valla ettevõtjate hinnanguid ja ettepanekuid vallaga koostöö osas.
5. Selgitada välja Kanepi valla ettevõtjate ootused ettevõtluskeskkonna arendamisel.

Bakalaureusetöö koosneb kahest osast, teoreetilisest ja empiirilisest. Teoreetilises osas selgitatakse ettevõtluse ja ettevõtjate olemust ning nende rolli majanduses, ettevõtluskeskkonna ülesannet ettevõtluse kujundajana, kohaliku omavalitsuse kohustusi ja võimalusi ettevõtluskeskkonna arendamisel ning tutvustatakse samal teemal tehtud varasemaid uuringuid. Empiirilises osas antakse ülevaade uurimismetoodikast, esitatakse Kanepi valla lühitutvustus, küsitluse tulemused ja töö koostaja arvamused ning ettepanekud.

Töö teoreetilise osa koostamisel on kasutatud eesti- ja inglisekeelseid erialaseid raamatuid ja teadusartikleid kui ka aruandeid ja seaduseid. Empiirilise osa koostamisel kasutati analüüsimiseks esmaseid andmeid, mis on kogutud *Google Docs Forms* keskkonnas veebiküsitluse käigus. Teised andmed saadi statistika andmebaasist.

Kvantitatiivsete andmete analüüsil kasutati tabelarvutusprogrammi *Microsoft Excel* ning kokkuvõtted analüüsitavatest andmetest esitatakse tabelite ja joonistena. Kvalitatiivsete andmete ehk avatud küsimuste vastuste analüüs teostatakse vastavalt sisule, tulemused esitatakse kokkuvõtvalt ja vastajate seisukohad lisatakse juurde tsitaatidena.

1. ETTEVÕTLUS, ETTEVÕTLUSKESKKOND JA KOHALIK OMAVALITSUS NENDE KUJUNDAJANA

1.1. Ettevõtja ja ettevõtluse definitsioon ning roll majanduses

Ettevõtja mõiste on pärit juba keskajast, mil ettevõtja äri seoti kasu saamisega. Hiljem mõistet laiendati lähtudes ettevõtja tegutsemise eesmärkidest ning tegevusvaldkonnast ja seostades ettevõtet iseseisva majandusüksusena, mida iseloomustab varade lahusus omanike varast ning tööjõu ja kapitali juhtimine. Tänapäeval on ettevõtluse mõistet käsitletud laiemana, hõlmates ettevõtlusega seotud protsesse ja süsteemi ettevõtluse arendamiseks. (Paes jt 2021:2)

Ettevõtja termin tuleneb prantsusekeelsest sõnast *entreprende*, mis tähendab kas midagi ette võtma või midagi tegema. Ettevõtluse esimesed mainimised on pärit juba 18. sajandist, mil ettevõtlusele tähendus seostati ebakindla kasumi või tulemusega. Hiljem, peale töösturevolutsiooni ning 20. sajandi kahe maailmasõja sündmusi, arenesid ettevõtluse erinevad vormid ja struktuur. 2008. aastal aset leidnud majandus- ja finantskriis käivitas taas väikese ja keskmise suurusega ettevõtete rolli arutelu, eelkõige nende pakutavatest kasudest elanikkonnale, tootmisele ning turgudele. (Dan, Goia 2018: 276)

Salu (2005: 11-13) kirjeldab ettevõtjat kui isikut, kelle sooviks on luua uusi projekte ja midagi luua. Ettevõtja asutab majandusüksuse, et pakkuda toodet või teenust kas uuel või juba olemasoleval turul. Ettevõtja iseloomustusena toob ta välja ettevõtja kui isiku, kes on valmis võtma kõrgetasemelisi finantsriske turu võimaluste realiseerimiseks. Ettevõtja võib olla liigagi enesekindel, kuid samas leidlik, nutikas ja loov, kellel on vajadus sõltumatuse ja saavutuste järgi.

Majandusareng on otseses sõltuvuses ettevõtlusega, sest tänu ettevõtjatele on võimalik tööstusareng, mis omakorda võimaldab inimestele suuremaid töövõimalusi ja kõrgemat elatustaset, samuti suuremat tulu valitsusele ning tasakaalustatud regionaalset arengut. Ettevõtjate võimuses on jaotada ümber ressursse uutele kasutajatele ning arendada uusi tooteid, muutes sellega majanduse või turgude suunda. (Charantimath 2009: 49)

Kui varasemalt oli oluline kasumit teenida ja lähtuti vaid sellest, siis jäid teised aspektid nagu keskkonnasäästlikkus ja töötajate heaolu tahaplaanile, kuid aja jooksul on turumajanduslike ettevõtete eesmärgid pidevalt muutunud, eelkõige keskkonna arengust tingituna. Kuigi keskseks eesmärgiks on alati olnud ikkagi olla ettevõtte tulemuslikkusele orienteeritud, siis üha enam hakati keskkonna arengu tõttu pöörama tähelepanu ka teistele eesmärkidele nagu näiteks toote kvaliteet, konkurentsivõime tagamine, klientide rahulolu. (Laidre jt 2004: 51-53)

Ettevõtetmajanduse süsteemiorientatsiooni kontseptsioonist lähtudes on ettevõtte tootlik sotsiaalne süsteem, mis on dünaamiline, avatud, kompleksne ja turuorientatsiooniga. Teadlaste poolt on ettevõtetmajanduses ettevõtte defineeritud kui plaanipäraselt organiseeritud majandusüksus, millel on toodete või teenuste tootmise ja turustamise funktsioon. Ettevõtte ei tegutse kunagi üksi ning on tihedalt seotud riigi ja omavalitsustega seoses maksukohustustega ning teiste majandusüksustega turgude kaudu. Ettevõtet tuleks vaadelda kui ühtset süsteemi, mille toimimiseks tuleb langetada pidevaid otsuseid, leida alternatiive ja analüüsida kõiki omavahel seotud elemente. (Reiljan 2004: 35-37)

Kuigi ettevõtluse uuringud on viimastel aastatel mikro- ja makroperspektiivides muutunud, on alates 1980. aastast alates ettevõtlust peetud oluliseks teguriks piirkondlikus majandusarengus ning eriti makromajanduse seisukohalt. Ettevõtlus on juhtimisteooria oluline element ning sellel on tugev seos majanduskasvuga, millel on nii positiivne kui ka negatiivne mõju. Mikroperspektiivist on ettevõtjateks isikud, kes on enesekindlad, innovaatilised, hangivad ressursse ja on valmis võtma riske. (Chen jt 2018: 1-3)

Ettevõtlus on Stevensoni ja Jarillo poolt defineeritud kui protsess, mille abil püüdlevad inividid kas omal käel või organisatsiooni sees võimaluste poole, kasutades neid ära sõltumata ressurssidest, mis nende võimuses on. Ettevõtjad näevad võimalusi ning organiseerivad ressursside kasutamist viies ellu oma ideed. (Miettinen, Teder 2006: 137) Ettevõtja on isik, kes näeb ümbritsevad keskkonnas ärivõimalusi, mida teised inimesed ei märka, teostades sellega toote tootmist või teenuse osutamist tarbijaturul. Ettevõtja tegutseb eelkõige tulude saamise eesmärgil, kuid mitte ainult. Ta kaasab sellesse protsessi huvirühmasid ja ressursse suhtevõrgustikku kasutades, mille tagajärjel avanevad uued võimalused turul. (Edukas väikeettevõtlus...2006: 69)

1.2. Ettevõtluskeskkond

Ettevõtete majanduslik edukus ja tegevus on sõltuvuses riigi majanduspoliitilistest otsustest, seega kujundab ettevõtluskeskkonda suures osas majanduspoliitika ning ettevõtete käitumine, võimalused ning vajadused. Majanduspoliitikal ja ettevõtetel on vastastikune mõju: ettevõtted avaldavad mõju riigi majanduspoliitikale ning majanduspoliitika mõjutab omakorda ettevõtteid. Kuigi Eestis on soodsa ettevõtluskeskkonna loomiseks ette võetud projekte, jääb tihti riik protsessidesse sekkumise ja suunamise asemel paljudes valdkondades kõrvalvaatajaks. (Raudjärv 2021:146, 151)

Ettevõtluskeskkonna kujundamise majanduspoliitiline eesmärk lähtub eelkõige sellest, et tagada sotsiaal-majanduslikku tegevust soodustavad tingimused ettevõtluse arendamiseks ning muude organisatsioonide ja majapidamiste eksisteerimiseks. (Kuura 2004: 121)

Ettevõtluskeskkonna kvaliteet on riikide majanduskasvu võtmeteguriks, mis motiveerib ettevõtete tegevust ja toimimist turul. Ettevõtluskeskkonnal on oluline roll konkurentsivõime kasvu ja jätkusuutlikkuse osas, kui ettevõtted on edukad on majanduskasv suurem ning rahvastiku elatustase tõuseb. Ettevõtluskeskkonda kujundavad majanduslikud, poliitilised, institutsioonilised, õiguslikud, tehnoloogilised ja kultuurilised tegurid, mis võivad märkimisväärselt mõjutada ettevõtte kasumit. (Cepel jt 2018: 22-24)

Teadlased on uurinud majanduse ja rahanduse valdkonnas ettevõtluskeskkonda kui ettevõtte arengu tegurit. Uuringutest on selgunud, et ettevõtete kasvu võivad mõjutada paljud ettevõtluskeskkonna tunnused nagu omandiõiguste ebapiisav turvalisus, finantsturgude ebaefektiivne toimimine, kehv infrastruktuuri olemus, ebaefektiivne maksusüsteem ning korruptsioon ja ka makromajanduslik ebastabiilsus. Kõik need eelnevalt loetletud aspektid kujundavad ettevõtete võimalusi ja stiimuleid ning avaldavad mõju ettevõtluskeskkonnale. Kuna kõigi nende probleemide lahendamine korraga on valitsuste jaoks keeruline, on võimalik vastavalt ettevõtete omadustele, suurusele ja arengutasemele neid aspekte hinnata ja tähtsuse järjekorras neid takistusi leevendada. (Ayygari jt 2006: 2)

Capon (2009: 5-6) arvates on ettevõtte väliskeskkond kui suur ja lai maailm, milles erinevad organisatsioonid tegutsevad ning igal organisatsioonil on ainulaadne väline keskkond, mis

tuleneb ka olulisel määral teistest organisatsioonidest ja isikutest. Siinkohal on mõistetav asjaolu, et ettevõtte väliskeskkonda on raske analüüsida, kuna seda mõjutavad lisaks kohalikule tasandile maailmas toimuvad muutused. Ettevõtte väliskeskkonna kirjeldamiseks on Capon kasutusele võtnud PEST mudeli, mille alusel eristatakse neli erinevat väliskeskkonda:

1. Poliitiline keskkond, mille all mõistetakse eelkõige valitsuste poolt kehtestatud seaduste ja määruste mõju ettevõttele.
2. Majanduslik, mille alla kuuluvad need tegurid, mis tulenevad rahvusvahelise majanduse arengust ja üldisest maailma rahaturgude regulatsioonidest.
3. Sotsiaalne keskkond, mis on suunatud eelkõige demograafiliste tegurite uurimisele, kuid samas ka rahvastiku või riigi kultuuri muutuste mõjule.
4. Tehnoloogiline, mille puhul on oluline pöörata tähelepanu kiirest arengust tulenevate lahenduste rakendamisele ning ka uudsetele tarkvaradele meedia- ja sidetehnoloogia valdkonnas.

Ettevõtlusprotsess linnas ja maal on küllaltki sarnane, samas on maapiirkondade uutele ettevõtjatele väga oluline juba samas piirkonnas tegutsevate ettevõtjate suhtumine nendesse ning kohaliku omavalitsuse toetus. Suurt mõju avaldavad ettevõtlusele ettevõtluse traditsioonid piirkonnas, kuna nende puudumisel on suurem tõenäosus, et inimesed otsivad omale töökoha väljaspool kodukohta. Varem valmistas maapiirkonna ettevõtjatele raskusi välisturgudel läbilöömine, sest neilt oodati koostööd teiste ettevõtjatega. Tänu infotehnoloogia arengule on nüüdseks see probleem leevenenud, kuid endiselt on suureks mõjuriks ettevõtte geograafiline paigutus. (Miettinen, Teder 2006: 210)

Ettevõtluse arendamise rahastajate komitee (DCED) poolt ilmusid 2008. aastal suunised Ettevõtluskeskkonna reformide toetamiseks. Ettevõtluskeskkonna reformid on määratletud äritegevust reguleeriva kogumina, mis koosnevad nii valitsuse poliitika rakendamisest kui ka mõjutavatest institutsioonide korraldustest. Ettevõtluskeskkonna reformide eesmärk on suurendada ettevõtete investeeringuid ja innovatsiooni, et luua rohkem ja paremaid töökohti. Nende reformidega vähendatakse ettevõtluskulusid, et suurema kasumiga suurendada ettevõtte turuosa. Teiseks vähendatakse poliitiliste seaduste ja regulatsioonide abil äritegevuse riske ja ebakindlust efektiivsete investeeringute arvu suurendamiseks turul. Samuti suureneb tänu sellele ettevõtete konkurentsivõime ja muudab ettevõtete turule pääsemise lihtsamaks. (White 2018: 1)

1.3. Kohaliku omavalitsuse kohustused ja võimalused ettevõtluse arendamisel

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusega on sätestatud valla ülesanded ja kohustused. Omavalitsusüksuste ülesannete hulka kuulub sotsiaalteenuste- ja abi, kultuuri- ja spordi tegevuse korraldamine. Kohaliku omavalitsuse poolt peab olema kindlustatud kanalisatsioon ja veevarustus, samuti jäätmehooldus ning vallasisene ühistransport. Valla territooriumil peab olema tagatud teede ehitamine ja korrashoid. Omavalitsused peavad korraldama sotsiaal- ja tervishoiu asutuste tegevust, mille kulud kaetakse riigieelarvest või muudest rahalistest allikatest (Kohaliku omavalitsuse...2019: §6). Infrastruktuurpoliitikal on väga suur roll ettevõtluskeskkonna kujundamisel. See peab tagama ettevõtluse edendamiseks transpordi- ning teedevõrgud, samuti kommunikatsioonid, erinevate energialiikidega varustatuse. Heaolu tagamiseks peab olema reguleeritud tervishoiu, koolitussüsteemide ja kultuuriettevõtete olemasolu. (Raudjärv 2021: 148-149)

''Kohalik omavalitsus on põhiseaduses sätestatud omavalitsusüksuse – valla või linna – demokraatlikult moodustatud võimuorganite õigus, võime ja kohustus seaduste alusel iseseisvalt korraldada ja juhtida kohalikku elu, lähtudes valla- või linnaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla või linna arengu iseärasusi''. (Kohaliku omavalitsuse...2019: § 2 lõige 1)

Kõikidel omavalitsustel on kohustus koostada arengukava ja eelarvestrateegia, mille alusel korraldatakse eri eluvaldkondade arengut. Eelarvestrateegia ning arengukava on alus haldusüksuste eelarve koostamiseks, millega sätestatakse investeeringud, varaga tehingud ja kohustuste täitmine. Eelarvestrateegia finantsplaan koostatakse arengukavast lähtudes iseseisva dokumendina. (Sealsamas: § 37)

Omavalitsus, kes on huvitatud oma elanikkonna elukeskkonna parandamisest ja kvaliteetse teenuse pakkumisest peab võtma sihiks ettevõtluse, sest ettevõtluse areng on otseselt seotud töökohtade juurdekasvuga ning töökohtade juurdekasv omakorda tähendab suuremat tulu laekumist kohalikus omavalitsuses ja see aitab kaasa majanduslikule arengule ning jõukuse kasvule. (Schultz 2020)

Kohalikel omavalitsustel on mitmeid olulisi rolle majandusarengu jaoks, mis hõlmavad stabiilse ja turvalise keskkonna pakkumist ettevõtetele, infrastruktuuri edendamist ning palju muid aspekte nagu tervise, hariduse, transporditeenuste, kultuuri ning muu teenuste toimimise eest vastutamine. Elanikel on võimalus pöörduda kohaliku omavalitsuse poole seoses küsimustega, mida inimestel vaid enda abiga võimalik lahendada pole. Just kohalik omavalitsus saab käivitada erinevaid protsesse seoses töötusega ning kaasata kõrgemaid organisatsioone, et töötada välja strateegiad muutuste jaoks majandusarengu vaatenurgast. Kohalike omavalitsuste rahastamine sätestatakse riiklikul tasandil, sellest tulenevad arusaamatused, mis on seotud kohalike omavalitsuste kohustuste ning finantsvahendite kasutamisega. Probleemiks võib veel osutuda asjaolu, et puuduvad piisavad ressursid kohalike omavalitsuste kohustuste täitmiseks. Lahenduseks oleks täpsema õigusraamistiku kehtestamine, mis annaks selge ülevaate kohalike omavalitsuste rahaliste vahendite kasutamisest ülesannete täitmiseks. (The role...2016: 5-6)

Eestis toimus 2017. aastal haldusreform. Haldusreformi üldiseks eesmärgiks oli Eesti piirkondlik arendamine, kohalike omavalitsuste töö tõhustamine ning teenuste osutamine linnastumise tingimustes. Minnes eesmärgiga rohkem süvitsi, oli haldusreformi eesmärgiks kohalike omavalitsuste suurema rolli määramine kohaliku elu korraldamisel. Sellega kaasnes kohalikele omavalitsustele suurem vastutus tagada elanikele majanduslikult tõhus korraldus. (Haldusreformi kontseptsioon...2015:4)

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) poolt koostatud 2020. aasta Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime aastaraamatus rõhutatakse infrastruktuuri, mis aitab kaasa ettevõtete arengule ning majanduslikule aktiivsusele, rolli olulistust. Eesti on tõusnud 2020. aastaks IMD konkurentsivõime tabelis baasinfrastruktuuri poolelt 28. kohale (2019. aastal 36.koht), mis väljendab infrastruktuuri olukorra paranemist ning tänu sellele maapiirkondade töökohtade tekkimist ja väljarände vähenemist, kuid endiselt näitavad analüüsid, et kohalike omavalitsuste huvi ettevõtluse arendamiseks on endiselt liiga väike. Vähese huvi põhjuseks tuuakse ettevõtluse valdkonna spetsialistide puudumine. (Eesti rahvusvaheline...2020: 52)

Kohaliku omavalitsuse ülesanne ettevõtete abistamisel on neile luua soodne ärikeskkond ning muuta kohalikud ettevõtted konkurentsivõimelisemaks. Omavalitsusüksuse tegevus ei ole ainult rahalise kapitali pakkumine, vaid ettevõtluspoliitika ning seaduste edendamine, mis soodustavad väikeste ja keskmiste suuruste ettevõtete rajamist. Kohalik omavalitsus

peab suunama ettevõtjaid, et need suudaks konkureerida nii kohalikul kui ka riiklikul tasandil. (Kaki jt 2016: 67-68)

Ettevõtjad on kohalikule omavalitsusele olulised, kuna oma tegevusega panustavad nad kohaliku elu arengusse luues töökohti. Enamus ettevõtlusega seotud maksudest laekub riigieelarvesse. Kõige enam mõjutab kohaliku omavalitsuse tulubaasi kohaliku omavalitsuse eelarvesse töötasudelt laekuv kinnipeetav tulumaks, mis laekub selle kohaliku omavalitsuse eelarvesse kuhu on registreeritud tulu saava isiku elukoht. See on ka põhjus, miks on kohalikel ettevõtjatel suur mõju omavalitsuse arengule. Muid kohalikke makse, mis mõjutaks oluliselt ettevõtjate otsuseid, pole kohalikel omavalitsustel võimalik kehtestada, samuti pole võimalik määrata territooriumil kogutavaid makse riiklike maksude taseme ulatuses. (Kohalike omavalitsuste...2020: 10)

Riigikontrolli poolt viidi läbi 2019. aastal koostöös Eesti Kaubandus-Tööstuskoja liikmetega veebiküsitlus, millele vastas 159 ettevõtet. Lisaks tehti intervjuud 15 ettevõtjaga, kes olid oma arvamust selgemalt väljendanud ning 13 intervjuud omavalitsuste ja maakondlike arenduskeskuste esindajatega. Läbi viidud uuringu põhjal selgus, et põhiline probleem, miks kohalikus omavalitsuses ettevõtluse arendamine jääb puudulikuks on see, et seaduslikult pole määratud kohaliku omavalitsuse ülesandeid, mis oleks seotud ettevõtluse arendamisega. Ettevõtlusesse panustamine on iga omavalitsuse oma otsustada ning kohalike omavalitsusete arusaamad on erinevad. Osade arvates on kohaliku omavalitsuse roll vaid ettevõtete teenindamine, teised aga on arvamusel, et ettevõtluskeskkonna arendamine on kohaliku omavalitsuse üks ülesannetest, et ettevõtlus kohalikus omavalitsuses tekiks ja areneks. Olenevalt ettevõtlusest ei pruugi kõikidel ettevõtetel üldse kohaliku omavalitsusega otsest kontakti vaja minnagi, on sellest olenemata mõju seoses valla tegevusega ettevõtetele olemas. (Sealsamas: 8-9)

Riigikontrolli aruandest selguvad veel ettevõtjate ootused, mis on tihti suuremad kui kohalik omavalitsus ettevõtjatele pakkuda suudab. Ettevõtjatele on oluline, et omavalitsus võtaks endale rolli ettevõtluskeskkonna kujundajana. Eelkõige soovivad ettevõtjad, et kohalik omavalitsus tagaks korras teedevõrgu, küsitluses väljendas seda 69% ettevõtjatest. Ettevõtjatele on oluline ka see, et kohalik omavalitsus teeks rohkem koostööd ettevõtjatega planeerimistegevuse osas, seda ootust väljendas 51% ettevõtjatest. 47% ettevõtjate arvates tuleks kohalikul omavalitsusel kaasata ettevõtjaid rohkem strateegilisse planeerimisse. Lisaks eelnevalt mainitule tuleks et ettevõtjate arvates luua kuvand heast elu- ja

ettevõtluskeskkonnast ning korraldada ühisüritusi ettevõtjatega, mis aitaks kaasa koostööpartnerite leidmisele. (Sealsamas: 11-12)

Kuigi hetkel ei ole seadusega kohalike omavalitsuste rolli ettevõtluse arendamisel selgesõnaliselt väljendatud, on Riigikontroll arvamusel, et see polegi oluline ning kohalikke omavalitsusi tuleks hakata praktiliselt suunama nii, et KOVid hakkaks rohkem läbi mõtlema oma võimalusi ettevõtluskeskkonna mõjutamiseks. Riigikontroll on arvamusel, et ettevõtluskeskkonna paneerimine hakkab pihta arengukavas visiooni kirjeldamisega ning sellesse protsessi peaks kaasama ka ettevõtjaid. Ettevõtjate kaasamine peaks olema sisukas ja oluliste küsimuste lahendamine, mitte ainult eelnõude kooskõlastamine, mis nahunii erilist mõju ettevõtlusele ei osuta. Kaasamaks ettevõtjaid võib olla korraldatud see regulaarsete kohtumiste näol või siis komisjonide moodustamise näol, samuti võib ettevõtjaid kaasata olemasolevatesse juhtimisorganitesse. (Sealsamas: 14-16)

2. KANEPI VALLA ETTEVÕTJATE KÜSITLUSE TULEMUSED

2.1. Andmed, metoodika

Bakalaureusetöö empiiriline osa käsitleb Kanepi valla ettevõtjate hinnanguid ettevõtluskeskkonna olukorrale ning ettevõtjate ootusi seoses ettevõtluse arendamisega Kanepi vallas. Empiirilise osa koostamisel tugineti teoreetilises osas kajastatule. Bakalaureusetöö uurimismeetodiks valiti küsitlus.

Küsitlus on levinud andmekogumismeetod, mis kuulub *survey* meetodi hulka. Hirsijärvi jt (2010: 182) toovad välja mitmeid küsitluse eeliseid andmekogumismeetodina: küsitluse läbiviimine on üsnagi aegasäästev ning võimaldab hõlmata uuringusse palju isikuid. Küsitluse tulemusi on võimalik analüüsida paljude statistiliste- ja aruandeviisidega. Puudustena tuuakse välja keerukas andmete tõlgendamine ning asjaolu, et kogutud andmed on liiga pealiskaudsed ja respondendid ei ole küsitlusele ausalt vastanud.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgi saavutamiseks püstitati uurimisülesanded, mille uurimiseks kasutati nii esmaseid kui ka teiseid andmeid. Esmased andmed, Kanepi valla ettevõtjate hinnanguid ettevõtluskeskkonnale ja ootused valla tegevusele selle edendamisel, koguti Kanepi valla ettevõtjate hulgas läbi viidud küsitluse käigus. Küsitlus viidi läbi vahemikus 23.02.2021-16.03.2021.

Küsitluse koostamisel on aluseks võetud Oksana Tsaregorodtseva magistritöö küsimustik, milles uuriti 2019. aastal Viljandimaa valdade ettevõtjate rahulolu ettevõtluskeskkonnaga ja ootusi selle edendamisel. (Tsaregorodtseva 2020: 75-80)

Teised andmed on pärit Statistika andmebaasist ning nende andmetega antakse ülevaade Kanepi valla rahvastiku koosseisust ja muutustest aastatel 2018-2020.

Veebiküsitlus koosnes kokku 27 küsimusest ning see viidi läbi veebikeskkonnas *Google Docs Forms*. Küsimustik oli jaotatud kolmeks erinevaks blokiks, millest ühe moodustas

ettevõtjate taustainfo, teise ettevõtluskeskkonna hinnang ning kolmanda ettepanekud ja soovitusel. Enamuse moodustasid suletud küsimused (21 küsimust), mille hulka kuulus ka 8 täpsustavat küsimust respondendi ja ettevõtte tausta kohta. Küsitluses oli 3 suletud küsimust, kus olid erinevad vastusevariandid ette antud ning vastajal ei olnud võimalik midagi lisada. Ettevõtjate arvamuste ja ettepanekute väljendamiseks sisaldas küsimustik 3 avatud küsimust. Nendele küsimustele vastates oli respondentidel võimalik välja pakkuda oma mõtteid ettevõtluskeskkonna parandamiseks ja Kanepi vallavalitsuse ning ettevõtjate koostöö tõhustamiseks.

Uurimistöö andmed olid nii kvantitatiivsed kui ka kvalitatiivsed, mistõttu kasutati erinevaid andmete analüüsimise võimalusi. Kvantitatiivsete andmete analüüsiks kasutati tabelarvutusprogrammi *Microsoft Excel*. Andmete analüüsimiseks kasutati erinevaid jooniseid, graafikuid ning protsentjaotusi. Avatud küsimuste vastuseid ehk kvalitatiivseid andmeid analüüsiti kokkuvõtvalt sisust lähtudes ning respondentide vastuste paremaks näitlikustamiseks lisatakse tulemustesse tsitaate respondentide vastustest.

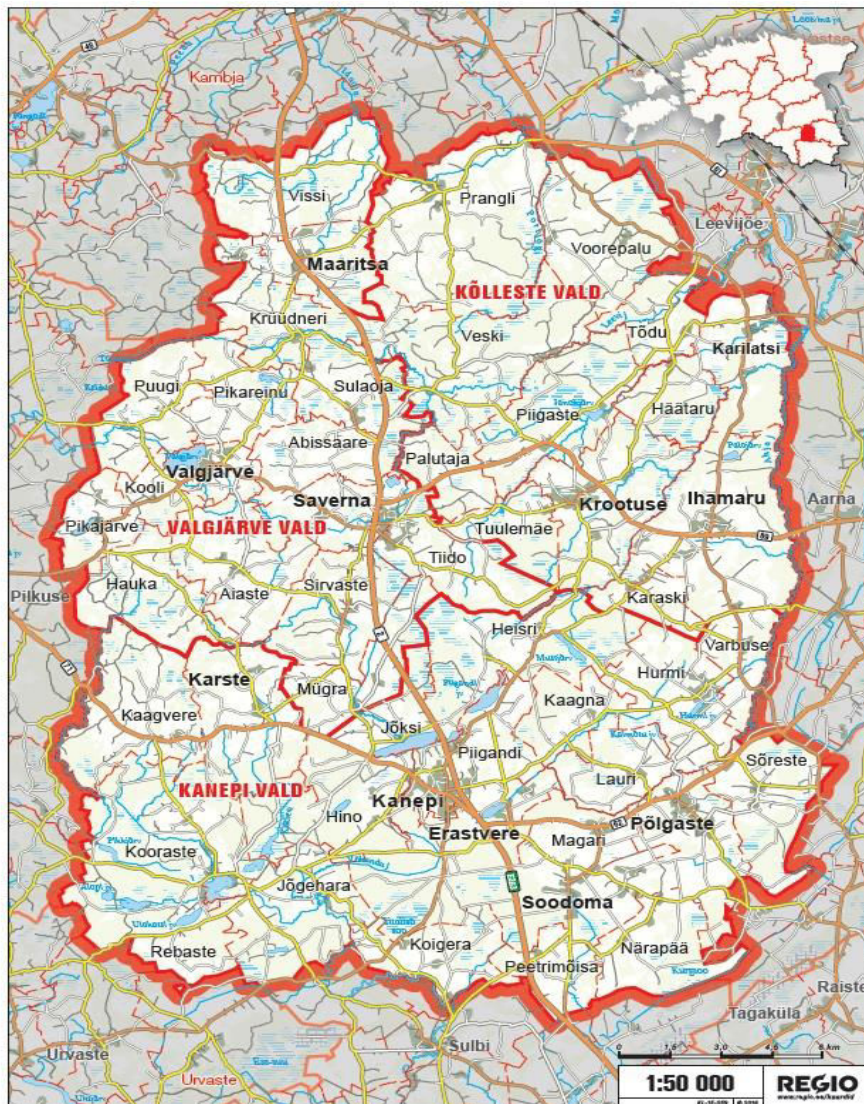
Uurimistöö valim moodustati Kanepi vallas registreeritud ettevõtjate põhjal. Valimi moodustamiseks saadeti päring Registrate ja Infosüsteemide Keskusele (RIK 2021), et saada vajalikud andmed vallas registreeritud ettevõtete kohta. Registrate ja Infosüsteemide Keskuselt saadud andmetel oli seisuga 25.01.2021. aastal Kanepi vallas registreeritud 769 ettevõtet. Bakalaureusetöö valimi moodustas 594 ettevõtet, kuna 27 valimisse kuulunud ettevõtet olid kohaliku omavalitsuse asutused, 84 mittetulundusühingud ning 64 ettevõtjal puudus andmetes e-mail, mille tõttu ei saanud neile küsitlust saata. Küsimustikule vastas 94 Kanepi valla ettevõtjat.

2.2. Kanepi valla üldandmed

Kanepi valla moodustamiseks esitasid kolme valla volikogu ühisistungil Kanepi, Kõlleste ja Valgjärve vallavolikogud 13.12.2016. aastal ühinemislepingu Vabariigi Valitsusele haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks ning see kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 26. jaanuaril 2017. aastal. Liitumise tulemusena moodustati 21.10.2017. aastal uus haldusüksus Kanepi vald. Kuna ühinenud vallad olid geograafiliselt juba varasemalt seotud Kanepi vallaga (joonis 1), siis oli omavalitsuste koostöö juba eelnevalt aktiivne.

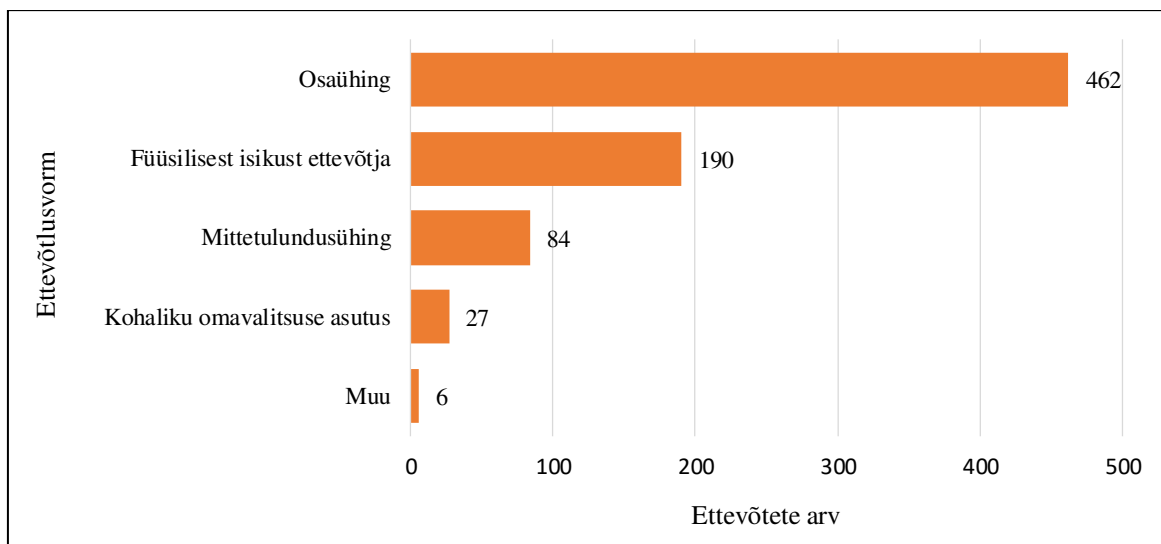

Kanepi valla pindalaks on 524,49 km², valla territooriumil asub 49 erinevat küla ja 1 alevik. (Tutvustus ja...2021)

Joonis 1. Kanepi valla geograafiline jaotus enne haldusreformi (Tutvustus ja...2021).

Kanepi vallas registreeritud ettevõtete jaotus ettevõtlusvormide kaupa seisuga 25.02.2021 on esitatud joonisel 2. Kõige arvukamalt tegutseb Kanepi vallas osäühinguid moodustades kõikidest vallas tegutsevatest ettevõtetest 60%.

Joonis 2. Kanepi vallas registreeritud ettevõtete jaotus ettevõtlusvormide kaupa seisuga 25.01.2021 (RIK 2021).

Füüsilisest isikust ettevõtjaid on 24,7% kõikidest ettevõtjatest. Küsitluse valimisse ei kuulunud mittetulundusühingud ja kohaliku omavalitsuse asutused, mis moodustavad ettevõtjatest vastavalt 10,9% ja 3,5%. Vaid 0,8% kõigist ettevõtjatest on aktsiaseltse (2) , tulundusühinguid (1) ja usaldusühinguid (1).

Kanepi valla arengukavas aastateks 2019-2026 on välja toodud põhilised suunad, kuhu Kanepi vald aastate jooksul jõuda soovib. Üheks omavalitsuse tegevuse mõjutajaks sündide ja surmade kõrval on sisse- ja väljaränne, mistõttu on vallas vaja välja töötada strateegia, et vähendada väljarännet ja soodustada sisserännet. Ettevõtlusvaldkonna parendamiseks on strateegilise eesmärgina välja toodud majanduskliima parandamine, infrastruktuuri arendamine ning väikeettevõtluse toetamine. Kanepi vald peab oluliseks ettevõtjate rahulolu kuna see toob kaasa valla elanike heaolu suurenemise, suurendab investeeringuid ja loob juurde töökohti. Ettevõtluse edendamiseks on arengukavas ära märgitud infrastruktuuri rajamine, ettevõtete tunnustamine, tootmisettevõtete tegevuse soodustamine, elukestva õppe reklaamimine ning innovaatilisele ettevõtlusele kaasa aitamine. (Kanepi valla...2019)

Statistika andmebaasi 19.05.2020. aasta andmete põhjal koostatud tabel Kanepi valla rahvastikulise koosseisu kohta näitab Kanepi valla rahvastiku vähenemist alates 2018. aastat (tabel 1).

Tabel 1. Kanepi valla rahvastiku jaotus aastatel 2018-2020 (autori koostatud Statistika andmebaasi RV0282U alusel)

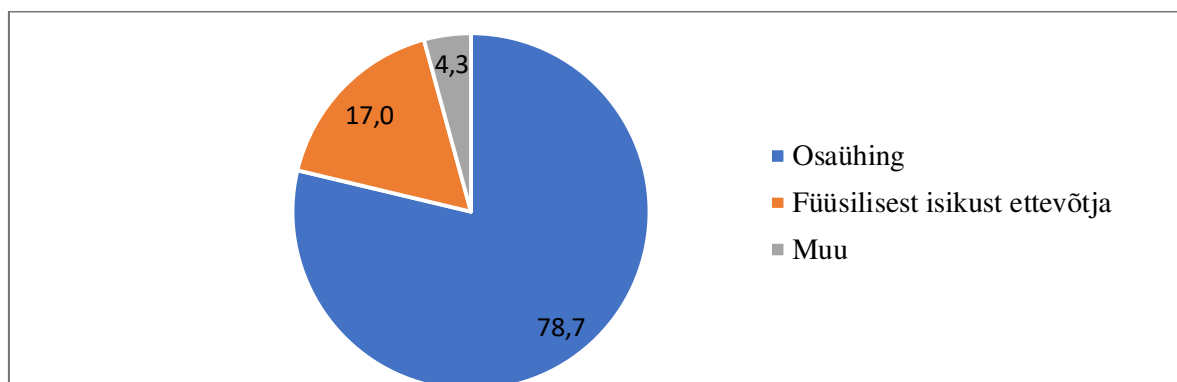
	2018	2019	2020	Muutus 2018 vs 2019, %	Muutus 2019 vs 2020, %
Mehed	2508	2491	2416	-0,7%	-3,0%
Naised	2295	2289	2246	-0,3%	-1,9%
Mehed ja naised kokku	4803	4780	4662	-0,5%	-2,5%

Aastatel 2018-2020 on Kanepi valla rahvaarv vähenenud 4,6%. Kanepi valla elanike hulgas on vaadeldavatel aastatel olnud mehi rohkem kui naisi. 2018. aastal elas Kanepi vallas 4803 inimest, meeste osakaal kogu valla rahvastikust oli 52,2% ning naiste osakaal 47,8%. Järgneval aastal vähenes meeste osakaal 0,7% ja naiste osakaal 0,3%. 2020. aastal elas Kanepi vallas 4662 inimest, mehi 2416 (51,8%) ning naisi 2246 (48,2%).

2.3 Küsitluse tulemused ja arutelu

2.3.1. Vastanud ettevõtete taustainfo

Küsitlusele vastanud 94 ettevõtjast (joonis 3) oli osäühinguid 74 (78,7%). Füüsilisest isikust ettevõtjad moodustasid vastanutest 17%. Joonisel esitatud valdkonda *Muu* (respondentidest 4,3%) kuulusid 2 aktsiaseltsi, 1 tulundusühing ja 1 usaldusühing. Mitte ühtegi ettevõtjat ei olnud esindatud täisühingu ettevõtlusvormis.

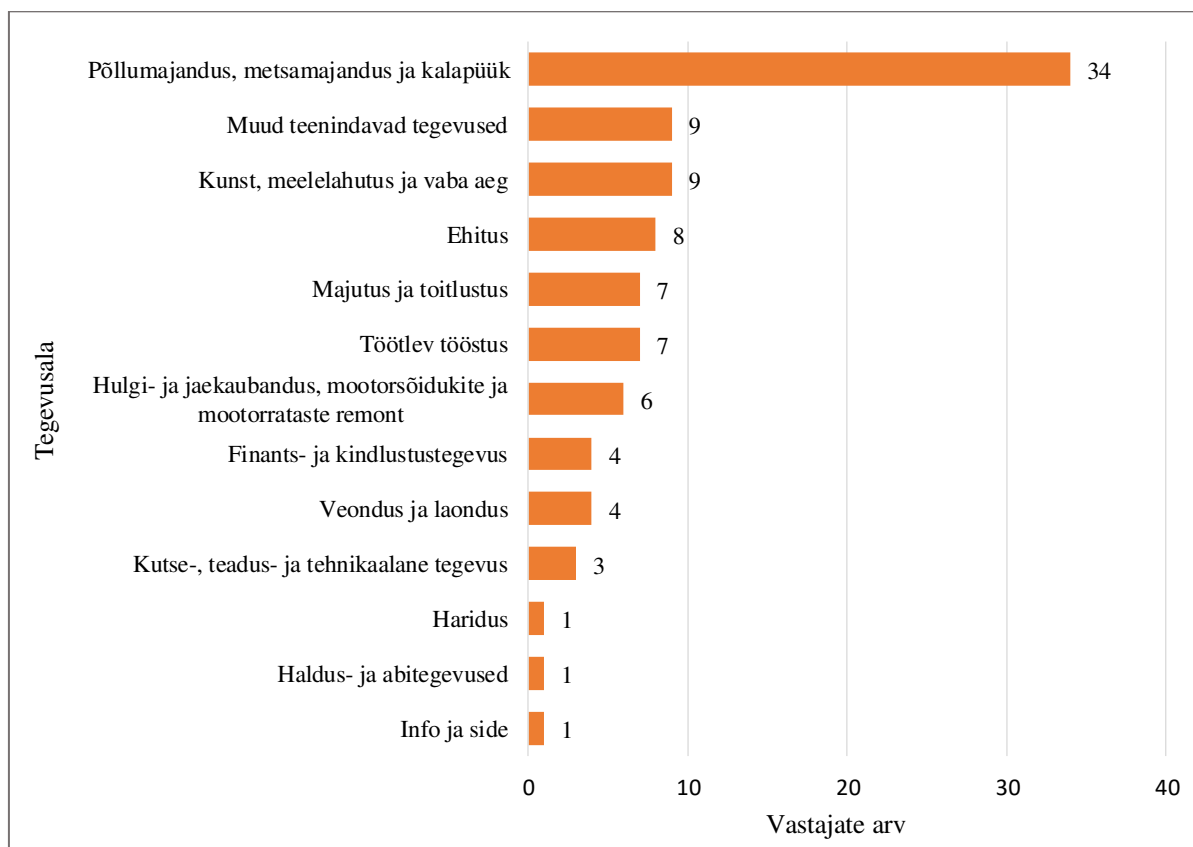

Joonis 3. Küsitlusele vastanud ettevõtete jaotus ettevõtlusvormide alusel, protsentides.

Enamikus vastanud ettevõtjatest töötab ettevõttes alla kümne inimese (vastanutest 58 e 61,7%). Valimis oli esindatud ka ettevõtteid, kus pole mitte ühtegi täistööajaga töötajat (33% respondentidest). Samas oli vastanute hulgas 5,3% kuni 50 töötajaga ettevõtjaid.

Ettevõtteid, mille vanus on üle 10 aasta oli vastanute hulgas Kanepi vallas kokku 32. Võrdne arv vastanud ettevõtteid kuulub 1-5 aastat või 6-10 aastat tegutsenute vanusegruppi (mõlemad grupid moodustasid valimist 29,8%). Vaid 6 ettevõtet olid asutatud vähem kui aasta tagasi, moodustades vastanud ettevõtete arvust 6,4%.

Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatori (EMTAK 2008) kohaselt jaotatakse ettevõtteid 21 erinevasse sihtgruppi tegevusala järgi. Küsitlusele vastanud Kanepi valla ettevõtjad tegutsevad kokku 13-l erineval tegevusalal (joonis 4).

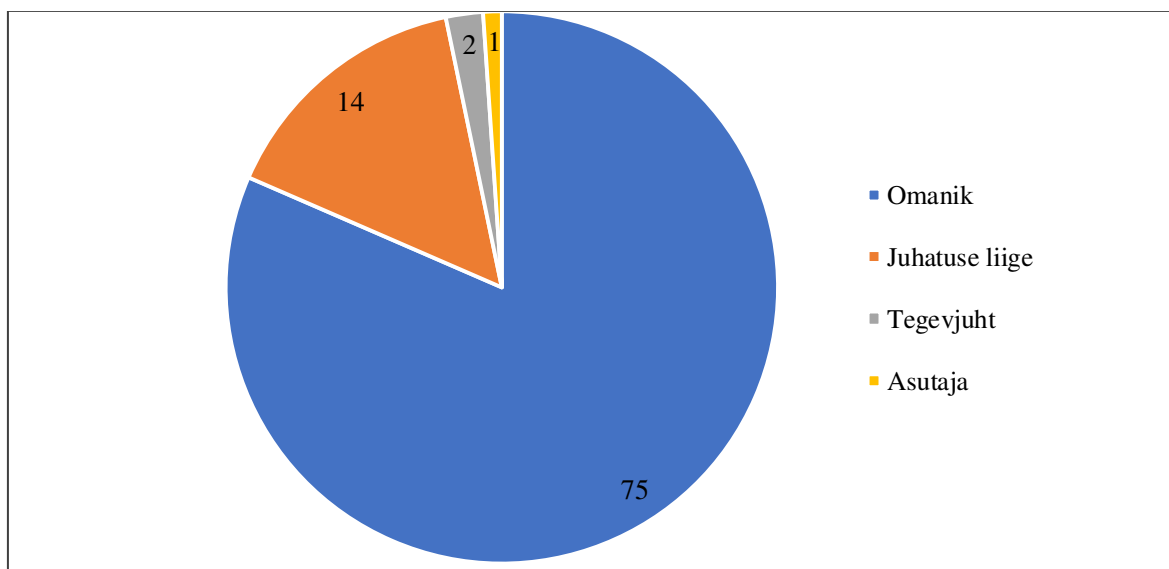

Joonis 4. Küsitlusele vastanud ettevõtete jaotus tegevusalade alusel.

Kõige enam respondentidest (36,2%) tegutseb *Põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapiiügi valdkonnas*, neid ettevõtjaid oli kokku 34. Võrdne arv ettevõtjaid tegutseb *Muude teenindavate tegevuste ning Kunsti, meelelahutuse ja vaba aja valdkonnas* (kummaski valdkonnas 9,6% respondentidest). *Ehituse valdkonnas* tegutsevad ettevõtjaid oli 8. *Majutuse ja toitlustuse ning Töötleva tööstuse valdkonnas* tegutsevad ettevõtjaid oli

vastanutest mõlemaid 7,4%. *Hulgi- ja jaekaubanduse, Mootorsõidukite ja mootorrataste remondi* valdkonnas tegutsevaid ettevõtjaid oli 6,4% vastanutest. Kanepi vallas on veel *Finants- ja kindlustustegevuse* (4,3%), *Veonduse ja laonduse* (4,3%), *Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevuse* (3,2%), *Hariduse* (1,1%), *Haldus- ja abitegevuse* (1,1%) ning *Info ja side* (1,1%) valdkonnas tegutsevaid ettevõtjaid.

Veebiküsitlus sisaldas küsimust vastaja seotuse kohta ettevõttega. Respondentidel oli võimalik valida nelja erineva variandi vahel või lisada ise juurde sobiv vastusevariant. Valdav enamus (79,8%) vastajatest olid ettevõtte omanikud (joonis 5).

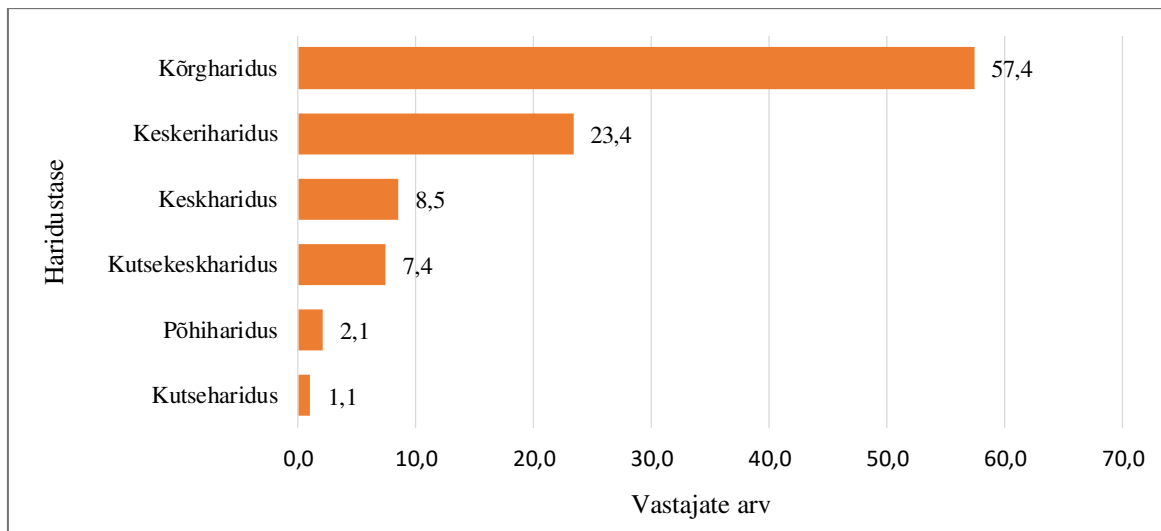

Joonis 5. Küsitlusele vastanud ettevõtete jaotus vastaja seose ettevõttega alusel.

Veebiküsitlusele vastajate hulgas oli veel juhatuse liikmeid (14 ehk 14,9%) ja 1 tegevjuht. Küsitlusele vastas ka üks usaldusühingu esindaja, kes lisas vastusevariandina oma vastuse *''Usaldusisik, sest tegemist on usaldusühinguga''*. Respondentide hulgas kasutas varianti *Muu* üks ettevõtja, kes kirjutas *''Kõik eelnevad variandid''*.

Küsitluses paluti täpsustada vastaja sugu ja vanust. Küsitlusele vastanud Kanepi valla ettevõtjate seas oli mehi 74,5% ning naisi 25,5%. Kõige enam vastajad kuulus vanusegruppi 31-40 aastat (30,9%). Üsnagi võrdselt vastajaid kuulus vanusegruppidesse 51-60 aastat (21,3%) ja 41-50 aastat (19,1%). Üle 60 aasta vanuseid vastajaid oli 18,1%. Kõige vähem vastajaid kuulus vanusegruppi 18-30 aastat, vaid 10 (10,6%).

Küsitluses sooviti teada vastajate hariduslikku taset. Vastusevariantides olid esindatud kõik võimalikud variandid (joonis 6).

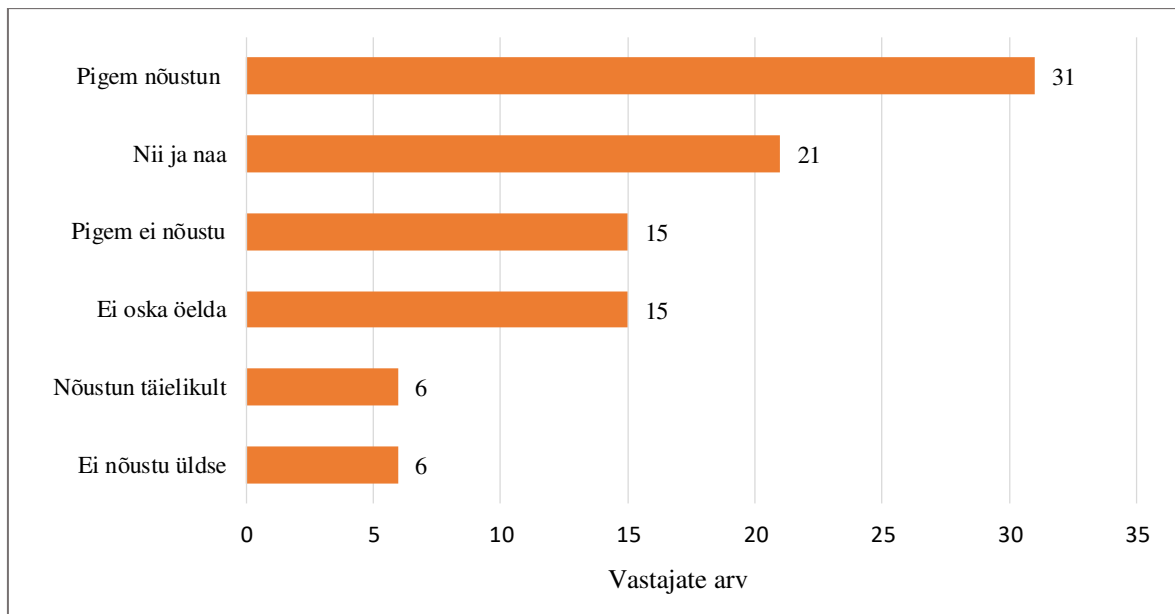
Joonis 6. Küsitlusele vastanud ettevõtete jaotus hariduse alusel.

Kõikide vastajate hulgast oli kõrgharidusega isikuid 54 (57,4%). Keskeriharidusega vastanuid oli 22 (23,4%). Keskerihariduse ja kutsekeskharidusega vastanuid oli vastavalt 8,5% ja 7,4%. Väga väike osa, vaid 2,1% vastanutest olid põhiharidusega ettevõtjad. Üks vastaja nimetas, et on omandanud kutsehariduse. Vastused sellele küsimusele näitavad Kanepi valla ettevõtjate head haritust.

2.3.2. Ettevõtjate hinnang ettevõtluskeskkonnale ja koostööle Kanepi vallas

Ettevõtluskeskkond on üks olulisemaid ettevõtjate käekäigu mõjutajaid. Paljustki sõltub ettevõtluskeskkonna kvaliteet kohaliku omavalitsuse tegutsemisviisist. Kanepi valla ettevõtjatele saadetud küsimustikus oli vastajatel võimalus hinnata erinevaid ettevõtluskeskkonna aspekte. Respondentidel oli võimalik anda hinnang nende arust ettevõtlust soodustavatele ja takistavatele teguritele ning sellele, kas Kanepi valla tegevus on suunatud ettevõtluskeskkonna edendamisele.

Ettevõtjatel paluti hinnata kas nad nõustuvad väitega, et Kanepi vallas on ettevõtlust soodustav keskkond (joonis 7). Vastamiseks oli ette antud viiepalliskaala: 5- nõustun täielikult, 4- pigem nõustun, 3- nii ja naa, 2- pigem ei nõustu, 1- ei nõustu üldse. Vastajatel oli võimalik valida ka variant "ei oska öelda".

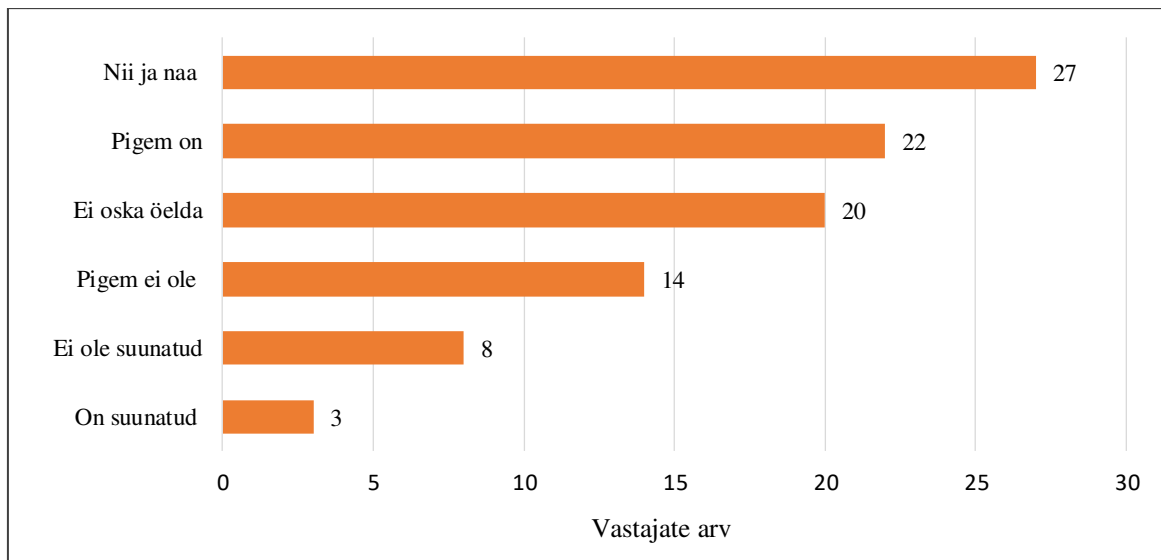

Joonis 7. Küsitlusele vastanud ettevõtete jaotus väitega nõustumise põhjal, et Kanepi vallas on ettevõtlust soodustav keskkond.

Jooniselt 7 on näha, et erapooletuks jäi 15 ettevõtjat (16%), kes vastasid "ei oska öelda". 15 ettevõtjat vastas "pigem ei nõustu". Kõige enam ettevõtjaid (33%) vastas "pigem nõustun". Vastustest kõige väiksema osakaaluga (6,4%) olid variandid "nõustun täielikult" ning "ei nõustu üldse". Keskmiseks hinnanguks kujunes 3,2, mis ei ole just kõige parem hinnang Kanepi valla ettevõtluskeskkonnale.

Järgnevalt pidid ettevõtjad samuti viiepalliskaalal hindama, kas Kanepi vallavalitsuse tegevus on nende arvates suunatud ettevõtlusaktiivsuse tõstmisele (5- on suunatud, 4- pigem on suunatud, 3- nii ja naa, 2- pigem ei ole suunatud, 1- ei ole suunatud). Kõikide vastuste tulemusena selgus keskmine hinnang 3,0, mis viitab sellele, et Kanepi vald peaks rohkem oma tegevust suunama ettevõtluse korraldamisele. Vastuste tulemused on esitatud joonisel 8.

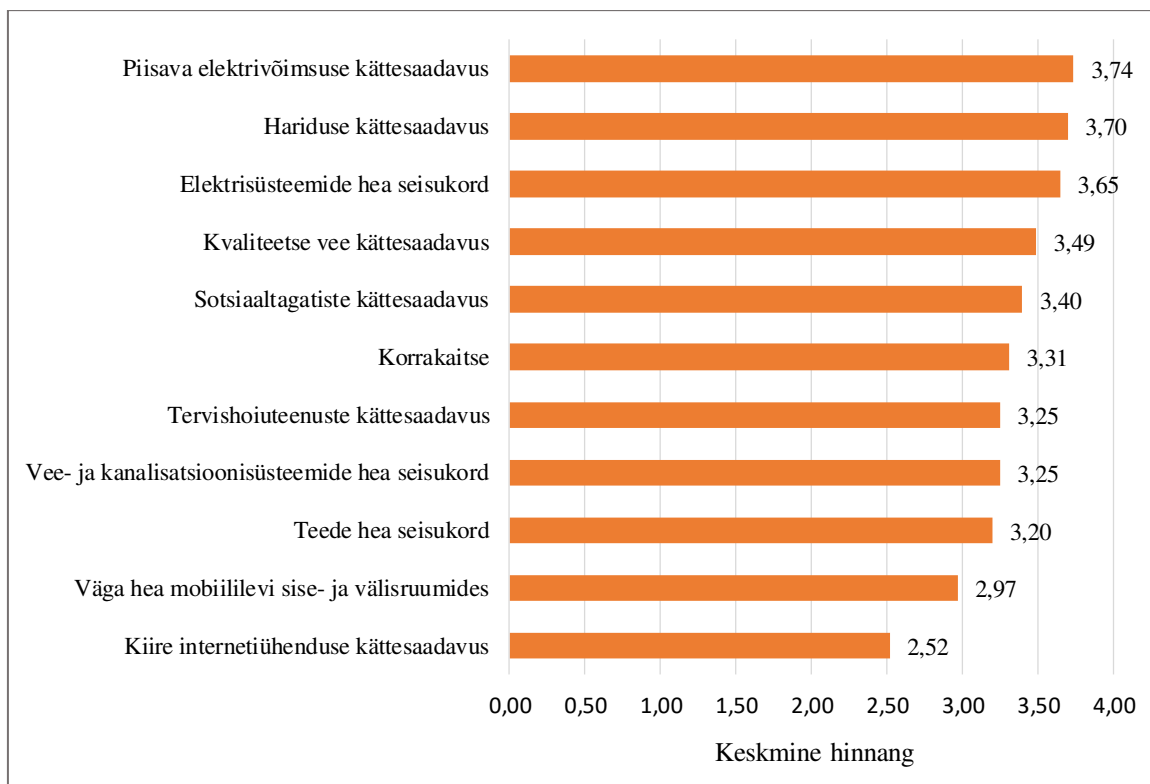
Joonis 8. Küsitlusele vastanud ettevõtete jaotus hinnangute põhjal, kas Kanepi vallas tegevus on suunatud ettevõtlusaktiivsuse tõstmisele.

Vastustest selgus, et 28,7% vastanutest ei oska hinnata, kas kohaliku omavalitsuse tegevus on suunatud ettevõtlusaktiivsuse tõstmisele või ei, mistõttu nad valisid vastusevariandiks "nii ja naa". Vaid 3 ettevõtjat on täiesti kindlad, et Kanepi valla tegevus on orienteeritud ettevõtlusaktiivsuse tõstmisele. 23,4% respondentidest pigem nõustuvad väitega. 20 vastajat (21,3%) ei osanud sellele küsimusele vastata, mistõttu nende arvamus puudub.

Ettevõtjate rahulolu Kanepi valla tegevusega ettevõtluskeskkonna arendamisel oli võimalik hinnata viiepalliskaalal (5- väga rahul, 4- pigem rahul, 3- nii ja naa, 2- pigem ei ole rahul, 1- ei ole rahul). Kanepi valla tegevusega ettevõtluskeskkonna arendamisel oli täiesti rahul vaid 1 vastanu. Enamus ettevõtjaid (29,8%) olid valla tegevusega pigem rahul. Kuna vastusevariandid "ei ole rahul" ja "pigem ei ole rahul" väljendavad sisult sarnast hinnangut, siis on sobiv need vastustena koos arvesse võtta. Nii vastas kokku 21 ettevõtjat ehk 22,3%. Ligikaudu 26,6% ettevõtjatest jäid erapooletuks ning vastasid "nii ja naa". Antud küsimusele ei vastanud 19 ettevõtjat ning neid analüüsil arvesse ei võetud.

Ettevõtluskeskkonna kujundajatena on olulised heal tasemel infrastruktuur, sotsiaalteenuste kättesaadavus ja majanduslikud teguri. Ettevõtjad pidid küsimustikus viiepalli skaalal hindama nende valdkondadega seonduvat (joonis 9). Vastusevariandid olid: 5- nõustun täielikult, 4- pigem nõustun, 3- nii ja naa, 2- pigem ei nõustu, 1- ei nõustu üldse ning võimalik oli valida ka "ei oska öelda".

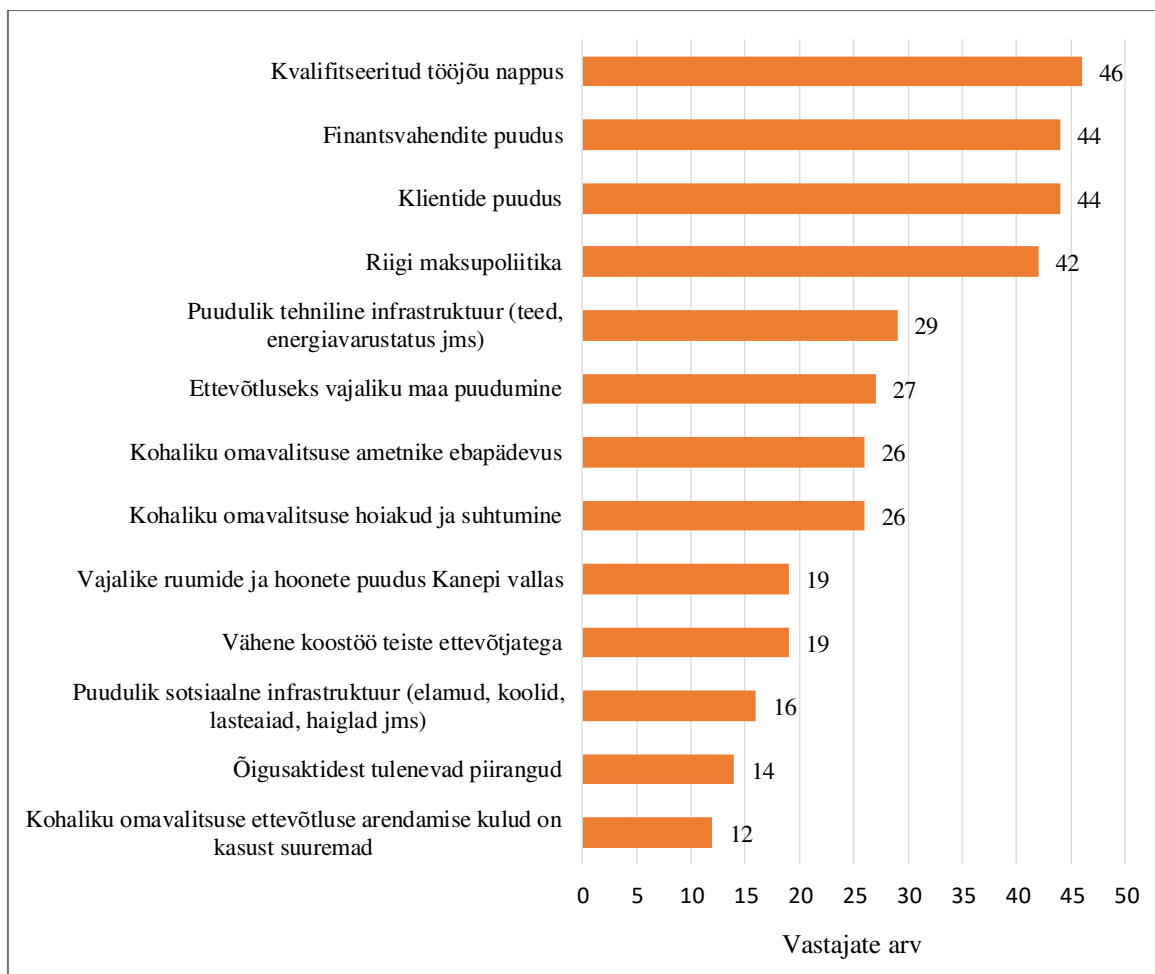

Joonis 9. Küsitlusele vastanud ettevõtete hinnangud sellele, kas Kanepi vallas on tagatud ettevõtluseks olulised tegurid.

Kõige enam nõustusid ettevõtjad väitega, et Kanepi vallas on tagatud piisava elektrivõimsuse kättesaadavus, selle teguri keskmiseks hinnanguks kujunes 3,74. Hariduse kättesaadavust hinnati keskmise hinnanguga 3,7, hinnanguga 3,65 hinnati elektrisüsteemide seisukorda. Kõige vähem nõustusid ettevõtjad väitega, et Kanepi vallas on tagatud teede hea seisukord (keskmine hinnang 3,2), väga hea mobiililevi sise- ja välisruumides (keskmine hinnang 2,97) ning kiire internetiühenduse kättesaadavus (keskmine hinnang 2,52). Küsitlusest selgus, et Kanepi vallas on kõige enam vaja tähelepanu pöörata infrastruktuuri arendamisele, eelkõige kiire internetiühenduse ja väga hea mobiililevi kättesaadavuse tagamisele ning teede seisukorra parandamisele.

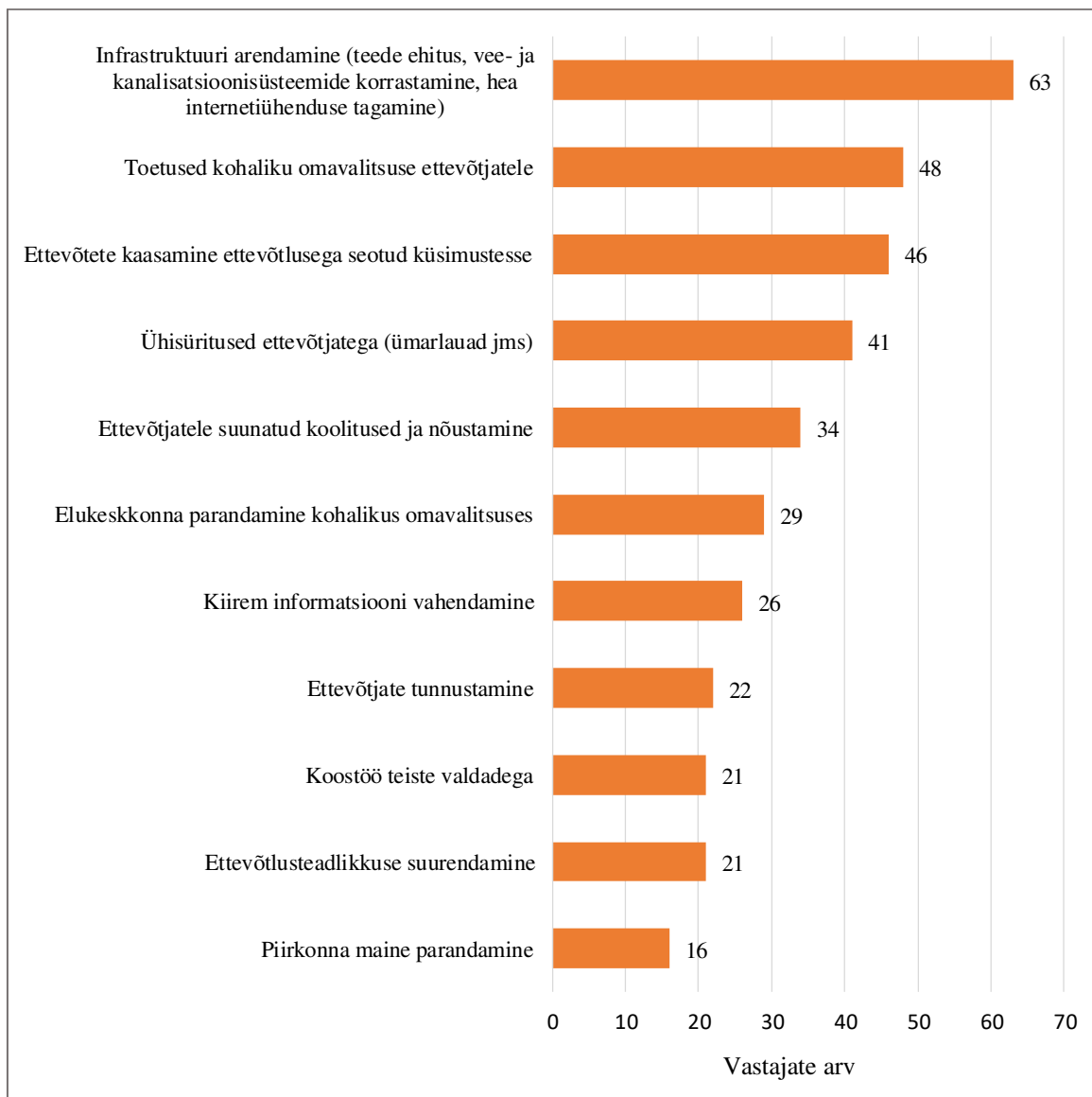
Järgnevalt sooviti ettevõtjatelt teada, mis nende arvates võib takistada ettevõtluse arengut Kanepi vallas. Respondentidel oli vastates võimalus valida mitu vastusevarianti ning lisada soovi korral veel ise mõni tegur (joonisel 10).

Joonis 10. Küsitlusele vastanud ettevõtete hinnangud teguritele, mis võivad nende arvates takistada ettevõtluse arengut.

Respondentide vastuste tulemusena selgus, et kõige enam ettevõtjaid (46) peab Kanepi vallas ettevõtluse arengu takistuseks kvalifitseeritud tööjõu nappust. Võrdne arv ettevõtjaid (44) märkis ettevõtlust takistavateks teguriteks finantsvahendite puuduse ning klientide puuduse, 42 ettevõtjat märkis takistavaks teguriks riigi maksupoliitika. Ligikaudu 30% respondentidest arvasid, et Kanepi vallas võivad ettevõtluse takistusteks osutuda puudulik tehniline infrastruktuur, ettevõtluseks vajaliku maa puudumine, kohaliku omavalitsuse ametnike ebapädevus ning kohaliku omavalitsuse hoiakud ja suhtumine. Respondentide arvates takistavad kõige vähem ettevõtlust puudulik sotsiaalne infrastruktuur (16 ettevõtet), õigusaktidest tulenevad piirangud (14) ja kohaliku omavalitsuse väiksem kasu kui kulud (12). Kaks ettevõtet lisasid ka oma vastusevariandi: *''Kõik võib olla, igal ettevõtjal ja igas valdkonnas on see erinev''* ja *''Kiire internetiühenduse puudus haja-asustuses''*.

Küsimustikus sooviti teada ettevõtjate arvamust selle kohta, mida saaks Kanepi vald teha ettevõtluse arendamiseks. Tegemist oli poolavatud küsimusega, ehk võimalik oli valida ka mitu vastusevarianti, samuti said vastajad lisada oma vastusevariandi (joonis 11).

Joonis 11. Küsitlusele vastanud ettevõtete arvamused küsimusele, mida saaks Kanepi vald teha ettevõtluse arendamiseks.

Vastuste analüüsi tulemusena selgus, et 67% ettevõtjate arvates tuleks Kanepi vallas ettevõtluskeskkonna arendamiseks tegeleda infrastruktuuri arendamisega. Kanepi valla ettevõtjate ootus ühtib Riigikontrolli aruandes *Kohalike omavalitsuste roll ettevõtluse arendamisel* välja toodud ettevõtjate ootustega, milles ettevõtjad soovivad KOVidelt eeskätt, et nad pingutaks ettevõtlust toetava taristu arendamisel. (Kohalike omavalitsuste...2020: 11)

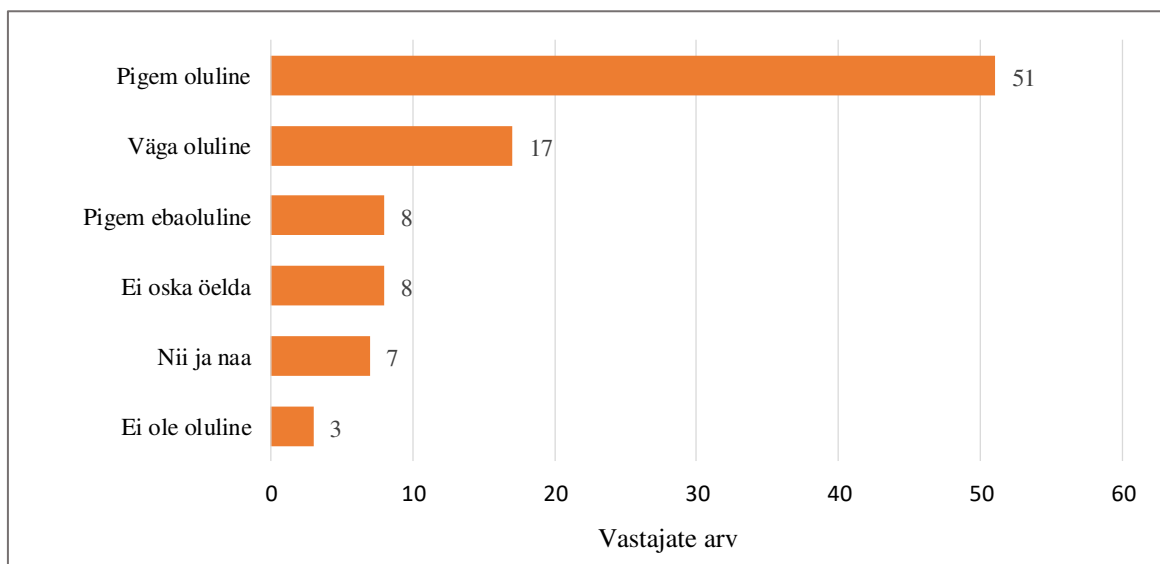
Respondentidest umbes pool (51,1%) peab oluliseks ettevõtjate rahalist toetamist kohaliku omavalitsuse poolt. Ettevõtjate arvates tuleks neid rohkem kaasata ettevõtlusega seotud küsimustesse, seda arvavad 46 ettevõtet. Kõige vähem oluliseks peavad Kanepi valla ettevõtjad koostööd teiste valdadega (21 ettevõtet), ettevõtlusteadlikkuse suurendamist (21 ettevõtet) ning piirkonna maine parandamist (16 ettevõtet). Kolm ettevõtjat kasutasid võimalust lisada oma vastusevariant:

''Tuleks suhtuda võrdsetel alustel ettevõtetesse, sõprade ettevõtted ei tohiks olla soosingus'',

'' Informatsiooni jagamine, hetkel ei jõua see info üldse ettevõtjateni, keegi eraldi uurimas ei käi, informatiivne kiri võiks saabuda e-postkasti. Momendil pole aimugi, mida kov teeb''

'' Võiks olla kiire ja professionaalne ettevõtete teenindamine, nõu andmine, dokumentatsiooni jm toimetamine. Näiteks : veebipõhine töö mahuga 5 min võtab aega nädalaid ja seda teostatakse ka peale mitmendat meeletuletust ''

Ettevõtluskeskkonna parendamiseks on oluline kohaliku omavalitsuse tegevus ning ka koostöö ettevõtjatega (joonis 12). Selgitamaks välja kui oluline on Kanepi valla ettevõtjatele koostöö kohaliku omavalitsusega, oli respondentidel seda võimalik hinnata viiepalliskaalal (5- väga oluline, 4- pigem oluline, 3- nii ja naa, 2- pigem oluline, 1- ei ole oluline).

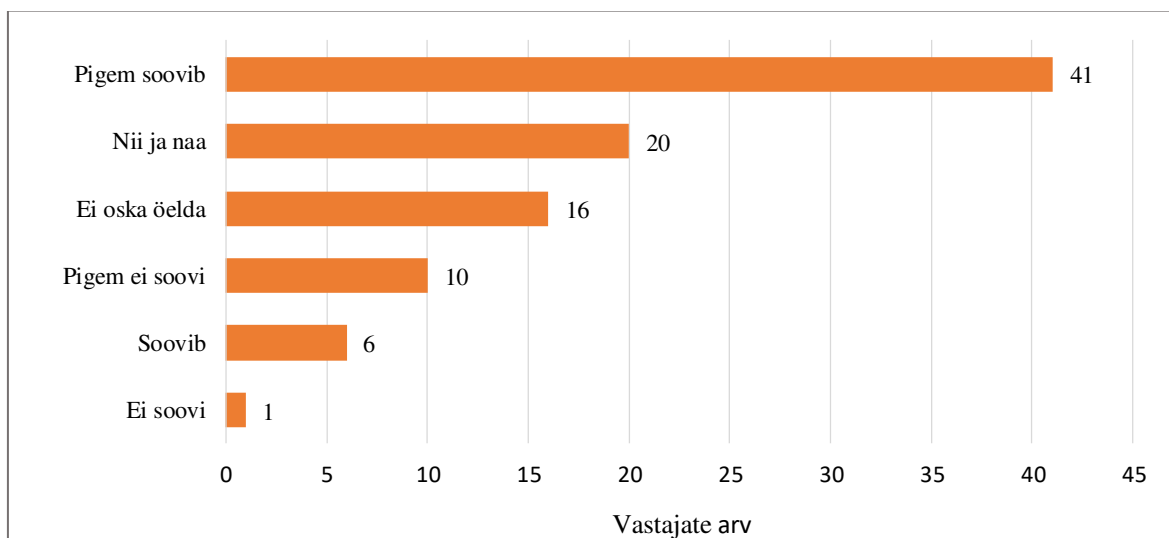
Joonis 12. Küsitlusele vastanud ettevõtjate hinnangud küsimusele kui oluline on neile koostöö Kanepi vallaga.

Jooniselt on näha, et kaks kõige enam valitud vastusevarianti olid ''pigem oluline'' (51 ettevõtet) ja ''väga oluline'' (17 ettevõtet). Kuna need kaks vastusevarianti esitavad sisult

sama arvamust, siis võib järeldada, et vallaga koostöö on ettevõtjatele oluline. See väljendub ka ettevõtjate hinnangus (3,8). Vastuste analüüsil ei võetud arvesse 8 ettevõtja vastust, kes vastasid "ei oska öelda". Vaid 3 ettevõtjat vastas, et neile ei ole oluline koostöö Kanepi vallaga.

Küsitluses pidid ettevõtjad vastama küsimusele, kas nad on viimase kolme aasta jooksul pöördunud Kanepi vallavalitsuse poole ettevõtlusega seotud probleemi(de) lahendamiseks ning kas nad said kohalikult omavalitsuselt abi probleemi(de) lahendamiseks. Kõikidest respondentidest on pöördunud Kanepi valla poole vaid 32 ettevõtjat. Seda võimalust pole kasutanud 60,6% ettevõtetest. Küsimusele ei osanud vastata 5 ettevõtjat. Oma probleemi(de)ga Kanepi valla poole pöördunud ettevõtjatest said abi ligikaudu pooled (56,3%). Kaks ettevõtjat ei osanud hinnata, kas nad said Kanepi vallalt tuge probleemi(de) lahendamiseks või ei.

Oma varasemale kogemusele toetudes pidid Kanepi valla ettevõtjad andma hinnangu, kas Kanepi vallavalitsus soovib teha oma valla ettevõtjatega koostööd (joonis 13). Selleks oli ette antud viiepalliskaala (5- soovib, 4-pigem soovib, 3- nii ja naa, 2- pigem ei soovi, 1- ei soovi).

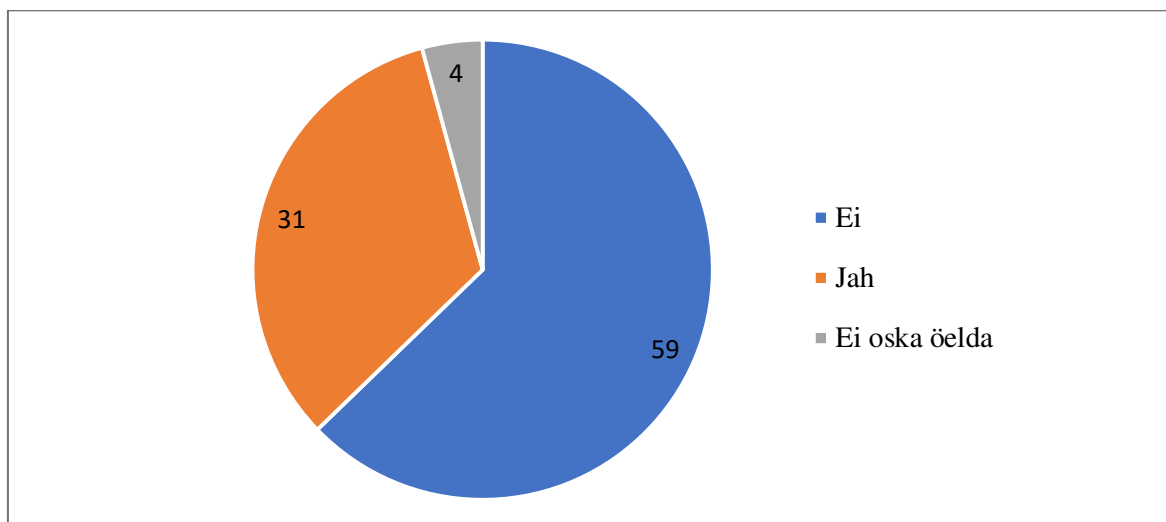
Joonis 13. Küsitlusele vastanud ettevõtjate hinnang küsimusele, kas Kanepi vallavalitsus soovib teha koostööd oma valla ettevõtjatega.

Ettevõtjate kogemuste põhjal selgus hinnangute keskmine hinnang 4,1 millest võib järeldada et Kanepi vallavalitsus pigem soovib oma valla ettevõtjatega koostööd teha. 41 ettevõtet valis vastusevariandiks "pigem soovib". Ettevõtjatest 10,6% on arvamusel, et kohalik omavalitsus pigem ei soovi koostööd teha ning 17% vastanutest ei oska oma

seisukohta võtta ning on vastanud "ei oska öelda". Kohaliku ettevõtluskeskkonda puudutava info vahendamise olulisust rolli rõhutati ka Riigikontrolli aruandes *Kohalike omavalitsuste roll ettevõtluse arendamisel* (2020: 11).

Kuna 2017. aastal toimus seoses haldusreformiga Kõlleste, Valgjärve ja Kanepi valla ühinemine Kanepi vallaks, siis sisaldas küsimustik küsimust selle kohta, kas Kanepi valla ettevõtjate arvates muutus koostöö kohaliku omavalitsusega peale haldusreformi paremaks või halvemaks. Ettevõtjatele oli vastamiseks ette antud viiepalliskaala (5-kindlasti paremaks, 4-pigem paremaks, 3-nii ja naa, 2-pigem halvemaks, 1-kindlasti halvemaks). Sellele küsimusele ei osanud oma hinnangut anda 40 ettevõtjat ning 20 ettevõtjat vastasid "nii ja naa". Vastajatest 19,1% vastasid, et koostöö on peale haldusreformi pigem halvenenud. Neid ettevõtjaid, kes arvasid, et koostöö on paranenud oli vaid 10,6%.

Kanepi valla ettevõtjatel on võimalik taotleda alustava ettevõtte toetust, mille määraks on maksimaalselt 50% projekti maksumusest, kuid mitte rohkem kui 3000 eurot. Toetust on võimalik taotleda äriühingutel või füüsilisest isikust ettevõtjatel, kes alles alustavad tegevusega või on tegutsenud kuni üks aasta. Toetuse eesmärgiks on väikeettevõtluse arendamine ja uute töökohtade loomine Kanepi vallas (Alustava ettevõtluse...2018). Ettevõtjatele saadetud veebiküsitluses sooviti Kanepi valla ettevõtjatelt teada, kas nad on teadlikud Kanepi valla alustava ettevõtte toetusest (joonis14) ning kas nad on seda taotlenud.

Joonis 14. Küsitlusele vastanud ettevõtete vastused küsimusele, kas nad on teadlikud alustava ettevõtluse toetuse olemasolust Kanepi vallas.

Vaid 31 ettevõtjat (33%) on teadlikud, et sellist taotlust on võimalik taotleda. Valdav enamus (62,8% vastanutest) ei ole sellest teadlik. Respondentidest 4,3% ei osanud oma arvamust öelda.

Järgnevalt sooviti teada, kas Kanepi valla ettevõtjad on taotlenud alustava ettevõtluse toetust ning kas nende taotlus rahuldati. Analüüsi tulemusena ilmneb, et 94-st ettevõtjastst vaid 14 on taotlenud antud toetust ning väga suur osa (85,1%) pole seda võimalust kasutanud. Kõikide toetust taotlenud ettevõtjate seast vastas 10 ettevõtjat, et nende taotlus rahuldati ning 2 ettevõtjat vastas, et nende taotlus jäeti rahuldamata. Kahte toetust taotlenud ettevõtjat ei saanud arvesse võtta, kuna nemad jätsid vastamata, kas nende taotlus täideti või mitte.

Küsitluses pidid ettevõtjad viiepalliskaalal (5-nõutstun täielikult, 4-pigem nõustun, 3-nii ja naa, 2- pigem ei nõustu, 1- ei nõustu üldse) avaldama arvamust selle kohta, kas nende arvates on Kanepi valla alustava ettevõtte toetus asjakohane ning vajalik. Ettevõtjatest 34% nõustuvad täielikult ja 27,7% pigem nõustuvad sellega, et selline toetus on vajalik ning sellega ei nõustu vaid 2 ettevõtjat. Oma arvamust ei osanud öelda 22 ettevõtjat.

2.3.3. Ettevõtjate ootused Kanepi valla tegevusele ettevõtluskeskkonna arendamisel

Kanepi valla ettevõtjatele saadetud küsimustikus sisaldus kolm avatud vastustega küsimust. Nendele küsimustele vastates paluti ettevõtjatel avaldada oma arvamust selle kohta, mis nende arvates aitaks kaasa ettevõtluskeskkonna edendamisele ja atraktiivsemaks muutmisele. Samuti paluti kirjeldada, mis aitaks kaasa ettevõtjate ja kohaliku omavalitsuse koostöö tõhusamaks muutmisele. Kõige viimases küsimuses oli respondentidel võimalus avaldada veel oma mõtteid vabalt valitud teemal.

Esmalt paluti ettevõtjatel avaldada oma mõtteid, kuidas saaks Kanepi vallavalitsus aidata kaasa kohaliku ettevõtluskeskkonna edendamisele. Sellele küsimusele vastamise võimalust kasutas 77 ettevõtjat, kuid arvesse võeti nendest 68, kuna osade respondentide vastused ei olnud sobivad. Kõige enam mainisid respondendid kiire internetiühenduse ja teede korrashoiu puudumist. Mitmed ettevõtted märkisid, et nende töövaldkonnas on oluline kiire interneti olemasolu, et saaks töötada kodukontoris. Samuti on ettevõtjad arvamusel, et

Kanepi valla ettevõtluskeskkonna arendamiseks tuleks tegeleda teede ehituse ja korrapärase ning ühistranspordi korraldamisega.

''Noorte inimeste maale tulemise eeldus on koolid ja sõidetavad teed - need on kohad, kus vald saab kõige rohkem ära teha. Ajaasustusega aladel on minu arvates mureks laste lasteaeda/kooli ja pärast koju saamine, huviringides osalemine - siin on tähtis kooli bussid'' (ettevõtja number 92).

Teine oluline probleem, mis välja tuli, oli see, et Kanepi valla ja ettevõtjate vaheline suhtlus jääb vajaka ning ettevõtjad soovivad koos kohaliku omavalitsusega kiiremat infovahetust. Riigikontrolli aruandes selgus, et ettevõtjad sooviks ühisüritusi kohaliku omavalitsusega ning seda soovi avaldasid ka Kanepi valla ettevõtjad. Pakuti välja ettevõtluspäevade ja koolituste korraldamist, ettevõtete rohkemat kaasamist. Mitu ettevõtjat tõid välja probleemi, et vallas puudub kindel isik, kellega suhelda ettevõtluse koostöö osas, et saada professionaalset abi. Kaks respondenti tõid välja, et vallavalitsuse tegevus peaks olema läbipaistev ja osad ametnikud tuleks välja vahetada.

''Alustuseks puudub mul ettevõtjana peaaegu igasugune kontakt KOViga - olen mõned korrad vallast läbi astunud ja muuhulgas oma pakutavatest teenustest rääkinud. Valla poolt on mulle aastate jooksul tulnud täpselt 0 kontaktivõttu. Pole tunnet, et ma kuidagi vallale kasulik saaksin olla. Plaanin ka LEADER toetust taotleda, ent kui maamessil selle kohta uurisin, suunati valla poole, et seal peaks olema mingi nõukoda vms, kes sellega tegeleb. Vastavat infot veebilehel pole, 2019 uurisin korra vallast, aga konkreetset infot ei saanud ja nii see soiku jäi. Ideeliselt peaks selle uuesti käsile võtma, aga ettevõtluse kohal haigutab valla kodulehel endiselt infovaakum'' (ettevõtja number 54).

Kanepi valla ettevõtjate seas oli neid, kelle arvates tuleks omasid ettevõtteid rohkem tunnustada ja reklaamida, näiteks kasvõi valla lehes. Ettevõtjad soovivad, et nende tegemisi rohkem märgataks ja et vald soovitaks oma valla ettevõtjate tooteid või teenuseid teistele. Samuti mainis kaks ettevõtet, et teadlikkust Kanepi vallast tuleks suurendada ning valla mainet parandada.

''Promoda rohkem oma kandi ettevõtete toodangut ja tegemisi. Täiesti hästi tolmiiks märgi - Kanepi kandi kaup-laiem tutvustamine. Koondumine ühe kindla märgi alla tõstaks rohkem esile Kanepi kandi ettevõtjate tegemisi. Rohkem kaasata just kohalikke ettevõtjaid kohalike ürituste korraldamisel. Rohkem vallapoolset huvi igasuguste ürituste reklaamiks-üldkasutatav reklaamtahvel kohalike ürituste ja tegemiste reklaamimiseks, Kohaliku kogukonna müügipunkti loomine ja toetamine-turist või läbisõitja ostaks kindlasti midagi kaas'' (ettevõtja number 87).

Vastajate seas oli neid, kes sooviksid rohkem materiaalselt tuge, kuid neid ettevõtteid oli pigem vähem. Kaks respondenti mainisid alustava ettevõtja toetust, mida on Kanepi vallas

tegelikult võimalik taotleda. Üks ettevõtja mainis oma vastuses, et ääremaa ettevõtetele on vaja maksusoodustusi, et ei sunnitaks mõnda vargusele (ettevõtja number 94).

''Mingisugused lisahüved ettevõtte töötajatele ja ettevõtetele. Näiteks kohaliku tööjõu palkamise toetus vms'' (ettevõtja number 47).

''Vallapoolne toetus erinevatest messidest laatadest osavõtuks-võiks tekitada ühise osalemise projekti ja seda kasvõi kohamaksu tasumise näol toetada'' (ettevõtja number 87).

''KOV tulubaas peaks sõltuma valda registreeritud ettevõtete käekäigust. Näiteks mingi % käibemaksust vms'' (ettevõtja number 52).

Järgenvalt sooviti respondentidelt teada, mis aitaks nende arvates tõhustada Kanepi vallavalitsuse ja ettevõtjate vahelist koostööd. Küsimusele vastas korrektselt 68 ettevõtjat. Kuigi vastused sarnanesid paljustki eelneva küsimuste vastustega, kirjeldasid ettevõtted täpsemini oma ootusi.

''Ettevõtluspäev, kus vald ise kirjeldab, mida ta on teinud ettevõtluse toetamiseks ja millisel suunal vald selles osas liigub (mida ise vajab, millist tuge annab jne)'' (ettevõtja number 26).

''Avatum suhtlemine ja selgete ettevõtluskeskkonda puudutavate seisukohtade väljajutlemine ja eesmärkide seadmine. Hetkel tunduvad sihid pisut ebamäärased'' (ettevõtja number 9).

Mitu ettevõtet kirjeldasid pikemalt, et Kanepi vald peaks tegelema ettevõtlussuuna arendamisega kuna hetkel eesmärgid selles osas jäävad segaseks. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse poolt koostatud 2020. aasta Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime aastaraamatus (2020: 52) toodi välja probleem, et Eestis puuduvad kohalikes omavalitsustes ettevõtlusvaldkonna spetsialistid. Kanepi valla ettevõtjate arvamus ühtib sellega ning respondentide poolt tehti ettepanek, et vallas võiks olla isik, kelle ülesandeks on Kanepi valla ettevõtluse koordineerimine.

''Vallas puudub sisuline ettevõtlussuund. Alustuseks võiks olemas olla ettevõtlusspetsialist, kelle igapäevatöö oleks valla ettevõtluskeskkonna ja ettevõtete eest hea seismine, Koolitus- ja toetusvõimaluste alane nõustamine. Ettevõtete ja valla vahelise koostöö koordineerimine. Ettevõtete vahelise koostöö edendamine ja kontaktide vahendamine. Vajadusel ka väljaspool vald. ''Alustava ettevõtte toetus on iseenesest kasulik algatus. Aga ka teistele ettevõtjatele võiks valla kodulehel midagi kasulikku leiduda - alustades näiteks LEADER- jmt meetmetest, mis juba toimival ettevõtjal võiks kiiremini areneda aidata (ettevõtja number 80).

''Korralik analüüs valla poolt pakutava (ressursid, tööjõud, kliendibaasi analüüs elanike hulgas) osas, et ettevõtjad saaksid aru, mis ressursse on võimalik ettevõtluses kasutada ja mis teenuseid on puudu '' (ettevõtja number 42).

Üksikud ettevõtted kirjutasid oma vastustes, et kõikidesse ettevõtetesse tuleks suhtuda võrdselt ning ei tohiks eelistada sõprade ettevõtteid teistele. Paari ettevõtte poolt mainiti ka kiire interneti paigaldamise vajadust, kuna väljaspool keskusi on seis sellega eriti halb.

Mõne ettevõtte arvates on valla ja ettevõtte koostöö väga erinev, sest see sõltub sellest, mis valdkonnas ettevõtte tegutseb. Sellest tulenevalt vastas mõni ettevõtte, et neil puudub kogemus vallaga. Üks ettevõtja väljendas ääremaal elamisest tulenevaid mõtteid vägagi selgelt:

''Mul ei ole kunagi pähe tulnud, et võiksin vallast oma ettevõttele tuge leida. Elades üksildases talus valla serval ei tea ma mis toimub valla keskses. Mul ei ole Kanepisse asja, see koht ei asu minu käiguteede'' (ettevõtja number 84).

Lähtuvalt ettevõtjate vastustest olid peamised ettepanekud, mis aitaks koostööd Kanepi vallaga tõhustada:

1. Suhtluse tõhustamine (ümarlauad, ühised arutelud ettevõtluspäevad)
2. Personaalsem lähenemine ettevõtjatele ja nende nõustamine
3. Kohaliku omavalitsuse suurem huvi üles näitamine ettevõtjate tegevuse vastu

Küsitluse lõpus võisid respondendid avaldada oma mõtteid vabalt valitud teemal ning seda võimalust kasutas 20 ettevõtjat. Mitmed ettevõtted on arvamusel, et peale haldusreformi ei ole ettevõtetel enam nii tõhusat koostööd nagu varem, keskusest eemal tegutsevatest ettevõtetest on rohkem võõrdunud ja keskendutakse keskuses tegutsevatele inimestele.

''Hetkel on endine Valgjärve vald ääremaa Kanepi vallas, kõik suured asjad liiguvad siit kaarega mööda, kaasa arvatud kiire Internet, kui see ei muutu, siis oleks mõistlik Kanepi vallast lahti öelda ja liituda Otepää vallaga, seal ehk õnnestuks lisaks elementaarsetele kommunikatsioonidega ka turistid meie valda tuua.(Valgjärve valda)! '' (ettevõtja number 82).

''Oleks äärmiselt tore, kui vald oma territooriumil ettevõtlusele rohkem kaasa aitaks. Tekiks rohkem sidet vallaga. Ja pikas perspektiivis oleks see kindlasti kasulik ka vallale - konkurentsivõimelisemad ettevõtted toovad tõenäoliselt rohkem maksutulu ja ka uusi püsielanikke'' (ettevõtja number 54).

Vastajate poolt sai ära mainitud veel kord infrastruktuuri arendamise olulisus Kanepi vallas, sest see on eeltingimus ettevõtluse toimimiseks. Ühe ettevõtja arvates on maaettevõtetel kõik muud probleemid lahendatavad peale kiire interneti, sest mitme kilomeetri valguskaabli vedamine käib üle jõu ja sunnib kolima keskusesse.

Hoopis teisest vaatenurgast avaldas oma arvamust Kanepi valla ettevõtja, kelle arvates on väga oluline pöörata tähelepanu hea hariduse kindlustamisele, sest see toob vallale rohkem ettevõtlikke inimesi.

''Tugev kool, sh kompetentsed õpetajad, kes oleksid teadlikud ka sellest, kuidas paremates linnakoolides käib teadmiste andmine, kaasaegne õpikeskkond ja nõudmine õpilastelt on vägagi mõjuvad faktorid, et vallas oleks rohkem ettevõtlikke inimesi ja ettevõtjaid. Nõrk õpikeskkond ja õpetajad, kes töötavad oma positsioonil vaid sellepärast, et mujale minna pole, on maaelu üks hävingu faktor, kuna laste tulevik määrab suuresti vanemate huvid piirkonnas elamiseks ja ettevõtlusega tegelemiseks ning edaspidi ka nende laste elukoha valiku'' (ettevõtja number 42).

Ühe ettevõtja arvates on Kanepi vallas keeruline toime tulla kuna toetatakse neid, kes on suutnud ennast ise kuidagi nähtavaks teha ja lõpuks peab ettevõtja ikkagi ise toime tulema. Üheks ettevõtja arvamuseks oli, et vallas on palju ebavõrdsust toetuste jagamisel.

KOKKUVÕTE

Ettevõtlusel on majanduses täita oluline roll, nimelt pakuvad ettevõtted elanikkonnale kaupasid ja teenuseid ning loovad juurde töökohti ja mis kõige olulisem, aitavad kaasa majanduse arengule. Ettevõtluse areng on sõltuvuses keskkonnast, milles ettevõtte tegutseb. Paljud on ettevõtted mõjutatud kohaliku omavalitsuse poliitikast. Kuigi kohalikel omavalitsustel pole seadusega sätestatud kohustusi seoses ettevõtluse arendamisega, siis on oluline kohalikel omavalitsustel selle arendamine eesmärgiks võtta.

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada Kanepi valla ettevõtjate hinnangud ettevõtluskeskkonnale kohalikus omavalitsuses ja ootused valla tegevusele ettevõtluskeskkonna edendamisel. Uuring viidi läbi seoses Kanepi valla huviga antud teema vastu ning uuringu tulemused edastatakse Kanepi vallale. Uuringu tulemused annavad Kanepi vallale infot kohaliku omavalitsuse ettevõtjate hinnangutest ettevõtluskeskkonnale ja ootustest selle arendamisel.

Eesmärgi saavutamiseks kasutati esmaseid ja teiseid andmeid. Esmased andmed koguti autori poolt koostatud veebiküsitluse abil ning teised andmed on pärit statistika andmebaasist.

Kanepi valla ettevõtjatel tuli hinnata ettevõtluskeskkonda kohalikus omavalitsuses. Valdav enamus küll pigem nõustus väitega, et Kanepi vallas on ettevõtlust soodustav keskkond, kuid samas oli küsitlusele vastanud ettevõtjate keskmine hinnang ettevõtluskeskkonnale vallas ainult 3,2. Selgus ka, et paljud ettevõtjad ei osanud hinnata, kas Kanepi valla tegevus on suunatud ettevõtlusaktiivsuse tõstmisele. Respondentide hinnangute tulemusena selgus, et täiesti rahul on Kanepi valla tegevusega ettevõtluskeskkonna arendamisel vaid 1 ettevõtja, kuid pigem rahul olid sellega 29,8% ettevõtjatest ning 26,6% ettevõtjatest hindasid seda variandiga "nii ja naa".

Ettevõtluskeskkonda kujundavaid valdkondi tutvustati eelnevalt teoreetilises osas ning ka Kanepi valla ettevõtjatel tuli hinnata seda kuivõrd on kohalikus omavalitsuses tagatud poliitilised, majanduslikud, sotsiaalsed ja tehnoloogilised tegurid. Uuringu tulemusena

selgus, et ettevõtjate arvates on Kanepi vallas kõige enam tagatud piisava elektrivõimsuse kättesaadavus, hariduse kättesaadavus ning elektrisüsteemide hea seisukord. Kõige vähem nõustusi respondentid, et Kanepi vallas on tagatud hea transpordi- ja kommunikatsiooni infrastruktuur. Kõige madalamad keskmised hinnangud anti teede heale seisukorrale, väga heale mobiililevile sise- ja välisruumides ning kiire internetiühenduse kättesaadavusele. Kõige suuremateks ettevõtlust takistavateks teguriteks pidasid küsitlusele vastanud Kanepi valla ettevõtjad kohalikus omavalitsuses kvalifitseeritud tööjõu nappust, finantsvahendite puudust, klientide puudust ning riigi maksupoliitikat.

Küsitluse tulemustest selgus, et Kanepi valla ettevõtjatele on oluline teha koostööd kohaliku omavalitsusega, kuigi kohaliku omavalitsuse poole on viimase kolme aasta jooksul pöördunud oma probleemi(de)ga vaid 32 ettevõtjat 94-st. Oma kogemuse põhjal hindasid ettevõtjad Kanepi valla koostöövalmidust keskmise hindegga 4,1, mis on küllaltki hea hinnang. Siiski said kohaliku omavalitsuse poole pöördunud ettevõtjatest lahenduse oma probleemi(de)le vaid 56,3% ettevõtjatest, mis viitab sellele, et mingil põhjusel pole suudetud ettevõtjatele valla poole pöördumisel professionaalset abi anda. Ligikaudu pooled ettevõtjad ei osanud hinnata, kas peale haldusreformi 2017. aastal, mil ühinesid Kõlleste, Valgjärve ja Kanepi vald, on koostöö vallaga paranenud või halvenenud ning vaid 10% olid täiesti kindlad, et koostöö on paranenud.

Ettevõtjate vastustest tuli välja asjaolu, et seoses haldusreformiga on kohaliku omavalitsuse ja ettevõtjate vaheline kontakt muutunud minimaalseks. Koostöö edendamiseks mainiti kõige enam ettevõtjate ja Kanepi vallavalitsuse vahelist suhtlemise tõhustamist ning ettevõtjate kaasamist otsustusprotsessidesse. Respondendid avaldasid soovi ümarlaudadel ja ühistel aruteludel osalemiseks. Ettevõtjad soovivad personaalsemat lähenemist ja nõustamist. Vallasiseselt peaks info kiiremini liikuma ja valla poolne huvi üles näitamine peaks olema suurem.

Ettevõtjatel oli võimalus teha ettepanekuid, mis nende arvates aitaks edendada Kanepi valla ettevõtluskeskkonda ja kuidas muuta see atraktiivsemaks. Sarnaselt Riigikontrolli aruandes *Kohalike omavalitsuste roll ettevõtluse edendamisel* välja toodule selgus ka Kanepi valla ettevõtjate küsitluse tulemusena, et kõige olulisemaks peetakse teede korrastamist ja kiire internetiühenduse tagamist kohalikus omavalitsuses. Paljude ettevõtjate poolt mainiti kiirema infovahetuse soovi ettevõtjate ja valla vahel. Ettevõtjate arvates on Kanepi valla ettevõtlussuund välja arendamata ning puudub kindel isik, kelle

tööülesandeks oleks valla ettevõtluse koordineerimine. Ettevõtluse edendamiseks soovivad ettevõtjad kohaliku omavalitsuse poolt rohkemat ettevõtete tunnustamist ja reklaamimist, et kohalik toodang või pakutav teenus jõuaks ka kaugemate tarbijateni. Ettevõtjate arvates tuleks suurendada teadlikkust Kanepi vallast ja parandada valla mainet. Ettevõtjad on arvamusel, et valla tegevus peaks olema läbipaistev ja teatud ametnikud tuleks välja vahetada, samuti peaks toetuste jagamisel suhtuma kõikidesse ettevõtetesse võrdselt.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Alustava ettevõtluse toetamise kord. (vastu võetud 23.01.2018, viimati jõustunud 06.02.2018). - Riigi teataja. <https://www.riigiteataja.ee/akt/403022018046> (15.04.2021).
- Ayygari, M., Kunt, A.-D., Maksimovic, V. (2006). How Important Are Financing Constraints? – *The role of finance in the business environment*. [on-line] (10.04.2021).
- Capon, C. (2009). Understanding the Business Environment: Inside and Outside the organisation. (3. tr.). Staffordshire University. 419 lk.
- Cepel, M., Stasiukynas, A., Kotaskova, A., Dvorsky, J., (2018). Business environment quality index in the SME segment. *Journal of Competitiveness*. pp. 21-40.
- Charantimath, P.-M. (2009). Entrepreneurship development and small business enterprises. (3. tr.). Dorling Kindersley. [on-line] 422 lk. <https://books.google.com.pk/books?id=RMdQoW3v9QgC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false> (07.03.2021).
- Chen, F.-W., Fu, L.-W., Wang, K., Tsai, S.-B., Su, C.-H. (2018). The Influence of Entrepreneurship and Social Networks on Economic Growth—From a Sustainable Innovation Perspective. [on-line] <https://www.mdpi.com/2071-1050/10/7/2510> (14.01.2021).
- Dan, M.-C., Goia, S.-I. (2018). Entrepreneurship and regional development -A bibliometric analysis. pp. 276-287. [on-line] (02.04.2021)
- Edukas väikeettevõtlus ääremaal: Ettevõtluse käsiraamat. (2006). Kuressaare: Tallinna tehnikaülikool. 178 lk.
- Eesti rahvusvaheline konkurentsivõime 2020 aastaraamat. (2021). Tallinn. *Ettevõtluse arendamise sihtasutus*. <https://www.eas.ee/wp-content/uploads/2021/04/Konkurentsivoime-2020-aastaraamat.pdf> (22.04.2021).
- EMTAK tegevusalad. 2008. (s.a). Tallinn: Registrite ja Infosüsteemide Keskus. [veebileht]. <https://www.rik.ee/et/ettevotjaportaali/emtak-tegevusalad> (22.04.2021).
- Haldusreformi kontseptsioon (eelnõu 17.12.2015). (2015). Tallinn. https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/KOV_haldusref_maavalitsus/151218_haldusreformi_kontseptsioon.pdf (22.04.2021).
- Hirsijärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. (2010). Uuri ja kirjuta. Tallinn: Kirjastus Medicina. 412 lk.
- Kaki, F.- M.-S., Soetjipo, E.-B., Hermawan, A. (2016). Role of Local Government in Improving Entrepreneurship Motivation and Internalization For Entrepreneurship Education Home Based

- Industry (A Case Study of Entrepreneurship Home Industry Owners In Ende, East Nusa Tenggara). (2016). *IOSR Journal of Business and Management*. Pp. 67-75. [on-line] (02.04.2021).
- Kanepi valla arengukava 2019-2026 - Eelarvestrateegia 2020-2024. (2019). <https://www.riigiteataja.ee/aktalisa/4311/0201/9005/Kanepi%20valla%20arengukava.pdf> (28.04.2021).
- Kanepi valla tutvustus ja asukoht. (s.a). [veebileht] <https://kanepi.kovtp.ee/tutvustus-ja-asukoht> (24.03.2021).
- Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. (vastu võetud 02.06.1993, viimati jõustunud 01.05.2021). – *Riigi Teataja*. <https://www.riigiteataja.ee/akt/126032013006?leiaKehtiv> (10.04.2021).
- Kohalike omavalitsuste roll ettevõtluse edendamisel: Kas ja mil viisil saaksid omavalitsused senisest enam ettevõtluse arengusse panustada? (2020). Riigikontrolli aruanne Riigikogule. Tallinn: Riigikontroll. (15.04.2021).
- Kuura, A.** (2004). Ettevõtlus, juhtimine, koostöö. Pärnu: Tartu Ülikooli kirjastus. 207 lk.
- Laidre, A., Reiljan A., Golberg, I., Lukason, O.** (2004). Ettevõtte loomine ja äriplaan: rakendused tarkvaraga iPlanner. Tartu: AS Võru Täht. 150 lk.
- Miettinen, A., Teder, J.** (2006). Ettevõtlus I: Ettevõtlusest, ettevõtjatest ja ettevõtluspoliitikast. Tallinn: Külim. 216 lk.
- Paes, K., Raudsaar, M., Mets, T.** Ettevõtlusest ja ettevõtlikkusest- Globaalse Ettevõtlusmonitooringu uuring Eestis. <https://rito.riigikogu.ee/wordpress/wp-content/uploads/2016/02/Ettevõtlusest-ja-ettevõtlikkusest---Globaalse-Ettevõtlusmonitooringu-uuring-Eestis-Kadri-Paes-Mervi-Raudsaar-Tõnis-Mets.pdf> (18.03.2021).
- Raudjärv, M.** (2021). Ettevõtluskeskkonna majanduspoliitiline käsitlus. Tartu Ülikool. [on-line] http://mattimar.ee/publikatsioonid/ettevottemajandus/2003/15_Reiljan.pdf (03.03.2021).
- Reiljan, A.** (2004). Ettevõtte: teooria ja rakendused. (2. tr.). Tartu: Tartu Ülikooli majandusteaduskonna juhtimise ja turunduse instituut. 205 lk.
- RIK. (2021). Kanepi vallas registreeritud ettevõtted ja nende kontaktandmed. Autori infopäring Registrate ja Infosüsteemide Keskusele. E-kiri. 25.01.2021.
- RV0282U: Rahvastik soo, vanuserühma ja 2017. aasta haldusreformi järgse elukoha järgi. (andmed uuendatud 19.05.2020).- *Eesti statistika andmebaas*. <https://andmed.stat.ee/et/stat> (22.04.2021).
- Salu, M.-P.** (2005). Ettevõtluse alused. Tallinn: Trükikoda Illoprint. 151 lk.

- Schultz, G.** Kohaliku omavalitsuse võimalused ettevõtluse arendamisel. Tartu Linnavalitsus. [on-line]. http://www.mattimar.ee/publikatsioonid/_/2003/2003/6_Ettevotluspol/55_Schultz.pdf (15.01.2021) (02.04.2021).
- The role of local governments in territorial economic development. (2016). UCLG Policy Paper. https://www.uclg.org/sites/default/files/the_role_of_local_governments_in_territorial_economic_development.pdf (21.04.2021).
- Tsaregorodtseva, Oksana.** 2020. Ettevõtjate hinnang ettevõtluskeskkonnale ja ootused kohaliku omavalitsuse tegevusele ettevõtluskeskkonna arendamisel Viljandimaa valdade näitel. Magistritöö. Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut. Tartu. 83 lk. (02.04.2021).
- White, S.** (2018). Creating better business environments for micro and small enterprises. *Technical Report, Donor Committee for Enterprise Development, Cambridge, UK.* [on-line]. <https://www.enterprise-development.org/wp-content/uploads/DCED-BEWG-BER-andMSEs-Report-FINAL.pdf> (15.05.2021).

LISAD

Lisa 1. Küsimustik

Lugupeetud vastaja!

Olen Eesti Maaülikooli maamajandusliku ettevõtluse ja finantsjuhtimise bakalaureuseõppe tudeng. Bakalaureusetöö raames viin läbi uuringu, mille eesmärgiks on välja selgitada Kanepi valla ettevõtjate hinnangud ettevõtluskeskkonnale vallas ja ootused Kanepi valla tegevusele ettevõtluskeskkonna arendamisel Kanepi vallas.

Uuringu tulemused annavad kohalikule omavalitsusele ülevaate valla ettevõtjate arvamusest ettevõtluskeskkonna olukorrast vallas, ootustest valla tegevusele ettevõtluskeskkonna edendamisel ja atraktiivsemaks muutmisel ning ettevõtjate ja Kanepi valla omavahelise koostöö korraldamisest.

Küsimustik koosneb 27 küsimusest, millele vastamiseks kulub umbes 10-15 minutit. Küsitlus on aktiivne 23.02.2021-16.03.2021. Teie vastused on anonüümsed ning uuringu andmeid kasutatakse vaid statistilisel kujul.

Küsitlust saate täita sellel lingil: <https://forms.gle/pZnDr5SQLaJKAw9o9>

Küsimuste korral palun võtke minuga ühendust e-maili aadressil paula.bogdanov@gmail.com.

Täna Teid koostöö eest!
Paula Bogdanov

1. Ettevõtlusvorm, millise esindaja Teie ettevõtte on

- Osühing
- Aktsiaselts
- Füüsilisest isikust ettevõtja
- Tulundusühing
- Täisühing
- Usaldusühing

2. Kui palju töötajaid on Teie ettevõttes?

- Töötajate arv < 10
- Töötajate arv < 50
- Töötajate arv < 250
- Töötajate arv > 250
- Ei ole ühtegi täistööajaga töötajat

3. Ettevõtte vanus:

- Alla 1 a
- 1-5 a
- 6-10 a
- Üle 10 a

4. Teie ettevõtte peamine tegevusala (EMTAK 2008):

- Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük
- Mäetööstus
- Töötlev tööstus
- Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine
- Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus
- Ehitus
- Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont
- Veondus ja laondus
- Majutus ja toitlustus
- Info ja side
- Finants- ja kindlustustegevus
- Kinnisvaraalne tegevus
- Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus
- Haldus- ja abitegevused
- Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus
- Haridus
- Tervishoid ja sotsiaaltoetused
- Kunst, meelelahutus ja vaba aeg
- Muud teenindavad tegevused
- Kodumajapidamiste kui tööandjate tegevus; kodumajapidamiste oma tarbeks mõeldud eristamata kaupade tootmine ja teenuste osutamine
- Eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus

5. Kas nõustute väitega, et Kanepi vallas on ettevõtlust soodustav keskkond?

- Nõustun täielikult
- Pigem nõustun
- Pigem ei nõustu
- Ei nõustu üldse
- Ei oska öelda

6. Kas nõustute, et Kanepi vallas on tagatud:

Näitaja	Nõustun täielikult	Pigem nõustun	Nii ja naa	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei oska öelda
Elektrisüsteemide hea seisukord (rikkekindlus)						
Piisava elektrivõimsuse kättesaadavus						
Vee- ja kanalisatsioonisüsteemide						

hea seisukord						
Kvaliteetse vee kättesaadavus						
Teede hea seisukord						
Kiire internetiühenduse kättesaadavus						
Väga hea mobiililevi sise- ja välisruumides						
Hariduse kättesaadavus						
Tervishoiuteenuste kättesaadavus						
Sotsiaaltagatiste kättesaadavus						
Korrakaitse						

7. Millised järgnevatest teguritest võivad takistada ettevõtluse arengut? Võib valida ka mitu varianti.

- Ettevõtluseks vajaliku maa puudumine
- Kohaliku omavalitsuse hoiakud ja suhtumine
- Vähene koostöö teiste ettevõtjatega
- Puudulik tehniline infrastruktuur (teed, energiavarustus jms)
- Puudulik sotsiaalne infrastruktuur (elamud, koolid, lasteaiad, haiglad jms)
- Kohaliku omavalitsuse ametnike ebapädevus
- Kvalifitseeritud tööjõu nappus
- Klientide puudus
- Riigi maksupoliitika
- Kohaliku omavalitsuse ettevõtluse arendamise kulud on kasust suuremad
- Õigusaktidest tulenevad piirangud
- Finantsvahendite puudus
- Vajalike ruumide ja hoonete puudus Kanepi vallas
- Muu

8. Kas Teie arvates on Kanepi vallavalitsuse tegevus suunatud ettevõtlusaktiivsuse tõstmisele?

- On suunatud
- Pigem on
- Nii ja naa

- Pigem ei ole
- Ei ole suunatud
- Ei oska öelda

9. Mida saaks Kanepi vallavalitsus teha ettevõtluskeskkonna arendamiseks? Võib valida ka mitu varianti.

- Toetused kohaliku omavalitsuse ettevõtjatele
- Ühisüritused ettevõtjatega (ümarlauad jms)
- Ettevõtjatele suunatud koolitused ja nõustamine
- Elukeskkonna parandamine kohalikus omavalitsuses
- Infrastruktuuri arendamine (teede ehitus, vee- ja kanalisatsioonisüsteemide korrastamine, hea internetiühenduse tagamine)
- Kiirem informatsiooni vahendamine
- Piirkonna maine parandamine
- Ettevõtjate tunnustamine
- Ettevõtlusteadlikkuse suurendamine
- Ettevõtete kaasamine ettevõtlusega seoses küsimustesse
- Koostöö teiste valdadega
- Muu

10. Kas olete rahul Kanepi vallavalitsuse tegevusega ettevõtluskeskkonna arendamisel?

- Väga rahul
- Pigem rahul
- Nii ja naa
- Pigem ei ole rahul
- Ei ole rahul
- Ei oska öelda

11. Palun kirjeldage, millised tegevused aitavad kaasa ettevõtluskeskkonna edendamisele ja atraktiivsemaks muutmisele.

12. Kas olete pöördunud Kanepi valla poole ettevõtlusega seotud probleemi(de) lahendamiseks viimase 3 aasta jooksul? Kui vastate „Jah“, siis palun vastake ka 13-ndale küsimusele, kui vastate „Ei“ või „Ei oska öelda“, siis jätkke 13. küsimus vahele.

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda

13. Kas Te saite abi Kanepi vallalt probleemi(de) lahendamiseks?

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda

14. Toetudes oma varasematele kogemustele, kas Teie arvates soovib Kanepi vallavalitsus teha koostööd valla ettevõtjatega?

- Soovib
- Pigem soovib
- Nii ja naa
- Pigem ei soovi
- Ei soovi
- Ei oska öelda

15. Kui oluline on Teie jaoks Kanepi vallavalitsuse ja ettevõtjate vaheline koostöö?

- Väga oluline
- Pigem oluline
- Nii ja naa
- Pigem ebaoluline
- Ei ole oluline
- Ei oska öelda

16. Palun kirjeldage, missugused tegevused aitaksid tõhustada Kanepi vallavalitsuse ja ettevõtjate vahelist koostööd.

17. Kuidas muutus Kanepi valla koostöö ettevõtjatega peale haldusreformi?

- Kindlasti paremaks
- Pigem paremaks
- Nii ja naa
- Pigem halvemaks
- Kindlasti halvemaks
- Ei oska öelda

18. Kas olete teadlik Kanepi valla alustava ettevõtte toetusest?

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda

19. Kas olete taotlenud alustava ettevõtte toetust? Kui vastate ‘Jah’, siis vastake ka palun 20ndale küsimusele. Kui vastate ‘Ei’, siis jätkke 20. küsimus vahele.

- Jah
- Ei

20. Kui taotlesite alustava ettevõtte toetust Kanepi vallast, siis kas Teie taotlus rahuldati?

- Jah
- Ei

21. Kas nõustute, et Kanepi valla alustava ettevõtte toetus on asjakohane ning vajalik ettevõtjatele?

- Nõustun täielikult
- Pigem nõustun
- Nii ja naa
- Pigem ei nõustu
- Ei nõustu üldse
- Ei oska öelda

22. Teie seotus ettevõttega:

- Omanik
- Juhatuse liige
- Tegevjuht
- Muu (täpsustage)

23. Teie sugu:

- Mees
- Naine

24. Teie vanus:

- 18-30 a
- 31-40 a
- 41-50 a
- 51-60 a
- Üle 60 a

25. Teie haridustase:

- Põhiharidus
- Keskharidus
- Kutseharidus
- Kutsekeskharidus
- Keskeriharidus
- Kõrgharidus

26. Teie tööstaaž selles ettevõttes:

- Kuni 1 a
- 2-5 a

- 6-10 a
- Üle 11 a

27. Kui soovite midagi veel lisada, siis Teie mõtted on vägagi oodatud.

Tänan Teid vastamast!

Lisa 2. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ning juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Mina, Paula Bogdanov,

sünniaeg 18.12.1999,

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud lõputöö
’’Kanepi valla ettevõtjate hinnangud ettevõtluskeskkonnale kohalikus omavalitsuses ja ootused selle edendamisel’’,

mille juhendaja on Anu-Ell Visberg,

1.1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil,

1.2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja

1.3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor _____ *allkirjastatud digitaalselt* _____

allkiri

Tartu, 21.05.2021

Juhendaja kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.

_____ *allkirjastatud digitaalselt* _____

(juhendaja nimi ja allkiri)

_____ 21.05.2021 _____

(kuupäev)